

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਾਰਟਨਰ-ਜੀਵਨ (ਅਧਿਕਾਰਤ ਤਸਦੀਕਕਰਤਾ)

ਧੰਨਵਾਦ

ਇਹ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਇੰਸੋਅਰੈਂਸ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (IRDAI) ਵਲੋਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਸਿਲੇਬਸ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਸੰਸਥਾ, ਮੁੰਬਈ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੇਖਕ / ਪੜਤਲਾਕਰਤਾ (ਲੜੀਵਾਰ)

ਡਾ.ਆਰ.ਕੇ.ਦੁੱਗਲ

ਡਾ: ਸ਼ਸ਼ੀਧਰਨ ਕੇ. ਕੁੱਟੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਪਚੇਦੁ ਜਯੰਤ ਕੁਮਾਰ

ਸੀਏ ਪੀ ਕੋਟੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ

ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਰਕਾਰ ਡਾ

ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਤਲੁੜੀ ਨੇ ਡਾ

ਮਾਧੁਰੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋ

ਡਾ ਜਾਰਜ ਈ ਥਾਮਸ

ਅਰਚਨਾ ਵਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋ

ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਮੋਹਨ ਵਾਈ

ਇਸ ਕੋਰਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਲੱਥਾ ਅਤੇ ਰੀਵਿਊ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਸੀ-ਡੈਸਕ ਪ੍ਰੋਫੈ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਅਨਿਲ ਧਵਨ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਜਲ ਮਹਿਰਾ

ਜੀ-ਪਬਲਾਕ, ਪਲਾਟ ਨੰ. ਸੀ-46, ਬਾਂਦਰਾ ਕੁਰਲਾ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬਾਂਦਰਾ (ਈ), ਮੁੰਬਈ - 400 051

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪਾਰਟਨਰ-ਕਾਮਨ (ਅਧਿਕਾਰਤ ਤਸਦੀਕਕਰਤਾ)

ਐਡੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਾਲ: 2025

ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ

ਇਹ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਸੰਸਥਾ(III) ਕੋਲ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਰਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅਧੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਪਾਰਕ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਬਿਨਾਂ ਮੁੜ-ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਮਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਝਗੜੇ, ਕਨੂੰਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੰਕੇਤਕ ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਦਿਉ ਕਿ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚਲੇ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ: ਸੈਕਟਰੀ ਜਰਨਲ, ਇੰਸ਼ੇਅਰੈਂਸ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, ਜੀ-ਬਲਾਕ, ਪਲਾਟ ਸੀ-46, ਬਾਂਦਰਾ ਕੁਰਲਾ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਬਾਂਦਰਾ (ਈ), ਮੁੰਬਈ - 400 051 ਅਤੇ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ

ਇਸ ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ctd@iii.org.in ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਤੇ ਕਵਰ ਸਫੇ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖਬੰਧ

ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਸੰਸਥਾ (ਸੰਸਥਾ) ਨੇ ਇਹ ਕੋਰਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇੰਸੋਅਰੈਂਸ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (IRDAI) ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਰਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦਯੋਗ ਮਾਹਰ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕੋਰਸ ਜੀਵਨ, ਜਰਨਲ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਬੀਮੇ ਬਾਰੇ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਸਮਰੱਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (1) ਸਾਰ - ਆਮ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਕਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (2) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ (3) ਜਰਨਲ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਅਤੇ (4) ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸੈੱਟ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਆਬਜੈਕਟ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਜੋ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਦੁਹਰਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ।

ਬੀਮਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਸਰਗਰਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਸੌਖਣ ਲਈ ਆਈਆਰਡੀਏਆਈ (IRDAI) ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾ ਸਮੱਗਰੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਕੈਰੀਅਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਸਮੱਗਰੀ

ਪਾਠ ਨੰ.	ਸਿਰਲੇਖ	ਸਫ਼ਾ ਨੰ.
ਭਾਗ	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ	
L-01	ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ	2
L-02	ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ	10
L-03	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ: ਰਿਵਾਇਤੀ	28
L-04	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ: ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ	42
L-05	ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ	49
L-06	ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ	54
L-07	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼	65
L-08	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅੰਡਰਰਾਈਰਿੰਗ	84
L-09	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵੇ	101
L-10	ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਅਤੇ ਬੋਨਸ	110

ਭਾਗ
ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

ਪਾਠ L-01

ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਅਸੀਂ ਆਮ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਪੱਖ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

- ✓ ਸੰਪਤੀ
- ✓ ਜੋਖਿਮ ਜਿਸ ਲਈ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ
- ✓ ਪ੍ਰਲਿੰਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
- ✓ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ

ਆਓ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਵੇਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਾਰੋਬਾਰ - ਭਾਗ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ, ਪਰਸਪਰਤਾ
- B. ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

A. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਾਰੋਬਾਰ - ਭਾਗ, ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ, ਪਰਸਪਰਤਾ

a) ਸੰਪੱਤੀ - ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ (ਐਚਐਲਵੀ (HLV))

ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਆਦਾਤਰ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਲਈ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਧਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ ਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਦਸੇ ਕਰਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ 50000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇਸ ਘਾਟੇ ਲਈ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਘਾਟੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਕੀ ਉਹ 50,000 ਰੁ. ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ 5,00,000?

ਏਜੰਟ ਜਦੋਂ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਪਰਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਏਜੰਟ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਠ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਹੁਬਨੇਰ ਨੇ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ (HLV) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

HLV ਸਿਧਾਂਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਕਮਾਈ ਦਾ ਭਾਵ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੀ ਆਮਦਨ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਕਮਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਿਆਜ ਦਰ ਦੀ ਛੋਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂੰਜੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ HLV ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਮਾਪਢੰਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ, ਤਨਖਾਹ ਵਾਧਾ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਆਦਿ, ਪਰ HLV ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਨਿਯਮ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਆਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ HLV ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਰਾਜਨ ਹਰੇਕ ਸਾਲ 1,20,000 ਰੁਪਏ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਉੱਤੇ 24,000 ਰੁਪਏ ਖਰਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਮਾਈ ਦੇ ਲਈ ਘਾਟਾ 96,000/- ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਵਿਆਜ ਦਰ 8% (0.08 ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ) ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ (HLV) = ਨਿਰਭਰ ਲਈ ਸਾਲਨਾ ਯੋਗਦਾਨ ÷ ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ

$$HLV = 96000 / 0.08 = \text{ਰੁ. } 12,00,000$$

HLV ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਬੀਮਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਉੱਪਰੀ ਹੱਦ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਲਨਾ ਕਮਾਈ ਦਾ 10 ਤੋਂ 15 ਗੁਣਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਰਾਜਨ ਵਲੋਂ 2 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ 1.2 ਲੱਖ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਬੀਮੇ ਦੀ ਅਸਲ ਰਕਮ ਕਾਰਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

B. ਜੋਖਮ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਤੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਹਨਾਂ ਜੋਖਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਵਜੋਂ ਖਤਮ ਜਾਂ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇੰਡ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖਾਸ ਹਾਲਤ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਹਾਲਤ

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਮ ਫਿਕਰ

ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਮਰਨਾ

ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਉਮਰ

ਅਪੰਗਤਾ ਨਾਲ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਧਾਰਨ ਬੀਮਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਜੋਖਿਮਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਨ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ, ਚੋਰੀ ਤੇ ਸੰਨ੍ਹਮਾਰੀ ਅਤੇ ਮੋਟਰ ਹਾਦਸੇ। ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਖ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬੀਮੇ ਵਲੋਂ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜੋਖਿਮ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਜੋਖਿਮ ਕਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਮ ਬੀਮੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਦੁਰਘਟਨਾ ਬੀਮਾ, ਜੋ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

a) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਆਮ ਬੀਮੇ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ?

ਆਮ ਬੀਮਾ	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
<ul style="list-style-type: none"> ਹਰਜਾਨਾ: ਨਿੱਜੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਬੀਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਆਮ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗ ਵਰਗੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਘਾਟੇ ਦੀ ਅਸਲ ਰਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਹੀ ਹਰਜਾਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਨਾ ਘੱਟ ਨਾ ਵੱਧ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਅਸ਼ੋਰੈਂਸ: ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੌਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਤ ਦੇ ਮਰਨ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
<ul style="list-style-type: none"> ਅੰਤਰਾਲ: ਇਕਰਾਰ ਅਕਸਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵਿਆਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਇਕਰਾਰ ਅਕਸਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਇਕਰਾਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਵਿਆਉਣ ਯੋਗ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
<ul style="list-style-type: none"> ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ: ਆਮ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੋਖਮ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੇਗੀ ਜਾਂ ਕਾਰ ਨਾਲ ਹਾਦਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੌਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ। ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ। ਇਸਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅਚਾਨਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਦੇ ਜੋਖਿਮ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
<ul style="list-style-type: none"> ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਆਮ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਸੰਕਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗ ਜਾਂ ਭੁਚਾਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। 	<ul style="list-style-type: none"> ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ।

b) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਜੋਖਿਮ ਦੀ ਕਿਸਮ

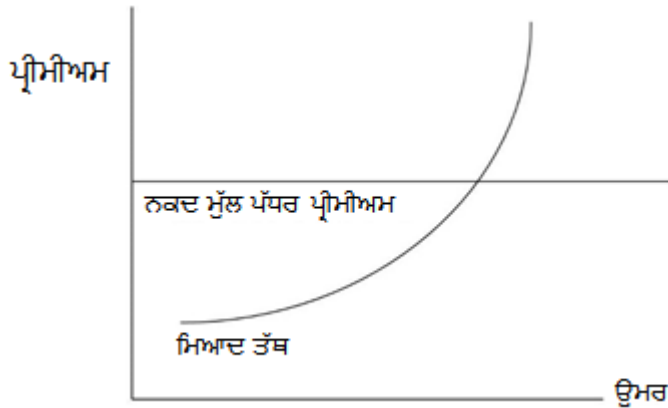
ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਦਰ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀ ਹੈ, ਇਸਕਰਕੇ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਵਾਲੇ ਬੁੱਢੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਕੀਮ ਛੱਡਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਨਾ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੈਂਬਰ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਪੱਧਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਝੱਲਣਯੋਗ ਹੋਣ ਨੇ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ

c) ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ (ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ)

ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਸ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੌਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ ਗਈ ਰਕਮ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਹੋਏ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਫੀਚਰ ਨੂੰ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 2 : ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ

ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ 10, 20 ਜਾਂ ਕਈ ਸਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਆਮ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਕਸਰ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਚਿਰ ਅਤੇ ਸਾਲਨਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਦਰ (ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਵਾਨਾ) ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਤ ਦੀ ਉਮਰ ਹਰ ਸਾਲ ਵਧੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਰੇਟ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਥਿਰ ਰਹੇਗਾ।

d) ਜੇਖਿਮ ਪ੍ਰਲਿੰਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਲਿੰਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰਤਾ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਲਿੰਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

- i. ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਘਾਟੇ ਦੇ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਫੰਡ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ (ਜਾਂ ਪੁਲ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

e) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ

ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੱਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਵਲੋਂ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਸੰਭਲ ਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਜੇਖਿਮ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੱਚਤ ਦੋਵੇਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਵਿੱਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਨ ਜੋੜਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਵੱਡਾ ਨਕਦੀ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਬੱਚਤ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲੇ।

ਆਓ ਰਿਵਾਇਤੀ ਨਕਦੀ ਮੁੱਲ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

a) ਫਾਇਦੇ

- i. ਬੀਮਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਰੇਟ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ii. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਨਿਯਮਤਾ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੱਚਤ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੱਚਤ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ।

- iii. ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- iv. ਬੀਮਾ ਨਕਦੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਕਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- v. ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇਵਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।
- vi. ਬੀਮਾ ਬੀਮਤ ਦੇ ਦੀਵਾਲੀਆ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

b) ਨੁਕਸਾਨ

- i. ਬੀਮਾ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ii. ਵੱਧ ਬਜ਼ਾਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਖਰਚੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਕਦੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- iii. ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਕਮਾਈ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਬਹੁਵਿਧੀਕਰਨ (diversification) ਵਿੱਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ?

- I. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- II. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪੱਤੀ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫੰਡ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨੇ
- III. ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਰਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- IV. ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ

ਸਾਰ

- a) ਸੰਪੱਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਮਦਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- b) HLV ਸਿਧਾਂਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- c) ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਇਹ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- d) ਪਰਸਪਰਤਾ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਜੋਖਿਮ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਬਹੁਵਿਧੀਕਰਨ (diversification) ਹੈ।
- e) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਭਾਗ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਸਖ਼ਤ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਸੰਪੱਤੀ
2. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਮੁੱਲ
3. ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ
4. ਪਰਸਪਰਤਾ
5. ਬਹੁਵਿਧੀਕਰਨ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਜਵਾਬ ॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-02

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਪਿਛਲੇ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਫ਼ਿਕਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਨੂੰ “ਨਿੱਜੀ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ” ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠ ਦਾ ਮਕਸਦ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ
- B. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ
- C. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ - ਕਿਸਮਾਂ

A. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ

1. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ?

ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਉ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਧਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਧਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਚੁਸਤ ਢੰਗ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਟੀਚੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ, ਇਹਨਾਂ ਪਤਾ ਕੀਤੇ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਹੈ।

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਫਿਕਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤਰਜੀਹਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੀਚਿਆਂ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾਸ਼ੁਕਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਟੀਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ:

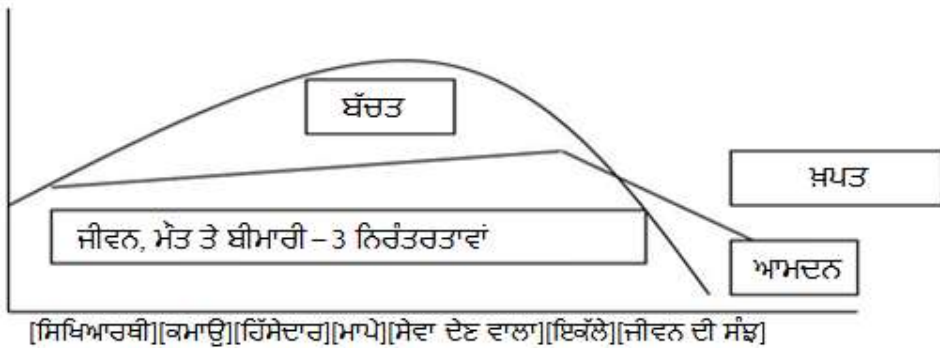

- i. ਟੀਚੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਐਲਸੀਡੀ ਟੀਵੀ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਛੁੱਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਾਣਾ
- ii. ਇਹ ਮੱਧ ਮਿਆਦ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਾਣਾ
- iii. ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਜਾਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

2. ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ

ਵਿਅਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਰਨ ਦੇ ਦਿਨ ਤੱਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਆਵਾਂ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੜਾਆਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਗਲੇ ਚਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 2 : ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ

ਜੀਵਨ ਪੜਾਅ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ

- ਸਿਖਿਆਰਥੀ (20-25 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ): ਪੜਾਅ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਫੰਡ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਫੀਸ ਲਈ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।
- ਕਮਾਊ (25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ): ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਘਰ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਸਾਥੀ (ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ 28-30 ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ): ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਦ ਦਾ ਘਰ, ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਰ, ਘਰੇਲੂ ਸਾਮਾਨ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਮਾਪੇ (28 ਤੋਂ 35 ਵਿਚਾਲੇ): ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਬਣ ਕੇ ਦੀ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ - ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- e) ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਉਮਰ 35 ਤੋਂ 55 ਵਿਚਾਲੇ): ਇਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਬੱਚੇ ਅੱਲੜੂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਵੱਡੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ। ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨਾ ਫ਼ਿਕਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬੱਚਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ।
- f) ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲੇ (ਉਮਰ 55 ਤੋਂ 65): 'ਖਾਲੀ ਆਲ੍ਹਣੇ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੰਮ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਘਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੀਪੀ ਅਤੇ ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ ਉੱਤੇ ਦਸਤਕ ਦੇ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਦੇਖਭਾਲ, ਵਿੱਤੀ ਆਤਮ-ਨਿਭਰਰਤਾ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- g) ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ - ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਂਝ (60 ਤੇ ਵੱਧ ਉਮਰ): ਇੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਗਰਮ ਕੰਮਕਾਜ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਂ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲਾ ਅਤੇ ਘਰਵਾਲੀਆਂ ਦੇਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋਣ, ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਮਸਲੇ, ਢੁੱਕਵੀਂ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਇਕੱਲਾਪਣ ਇੱਥੇ ਫ਼ਿਕਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੀ ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ ਸੁਧਾਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰੇ ਕਰਨਾ; ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਉੱਤੇ ਜਾਣਾ। ਵਿਅਕਤੀ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਮਾਣੇਗਾ ਜਾਂ ਗਰੀਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਤੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਹਨ: ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਪੜਾਅ, ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਜੋ 18 ਤੋਂ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 35 ਤੋਂ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਕੰਮ ਛੱਡਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

3. ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿੱਤੀ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਪੜਾਅ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਸ ਲੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਮਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਬੇੜ ਨਾ ਬਣੇ। ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਅਤੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚਤ - ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- i. ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ।
- ii. ਘੱਟ ਨਕਦ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਨਕਦੀ (ਜਾਂ ਤਿਆਰ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਘੱਟ ਨਕਦ ਸੰਪੱਤੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕੀਮ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੋਵੇ।

4. ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਲੋੜਾਂ

ਜੇ ਅਸੀਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦੇ ਪੜਾਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

a) ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ

ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਫੰਡਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਆਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ:

- i. ਖਾਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ: ਖਾਸ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ/ ਵਿਆਹ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਾਂ ਘਰ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਣਾ।

ii. ਆਮ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲੋੜਾਂ: ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਤਹਿ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਖ ਰੱਖੀ ਰਕਮ - ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 'ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

b) ਅਚਨਚੇਤ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਨੀਆਂ

ਅਚਨਚੇਤ ਲੋੜਾਂ ਅਣਚਿਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਫੰਡ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਤ ਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਜਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਨਾਲ ਆਮਦਨ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੱਗ, ਨਾਲ ਧਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਖਰਚ ਵੱਧ। ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਕਦ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਰਾਖਵੀਂ ਵਜੋਂ ਰੱਖ ਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

c) ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ

ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ, ਵਾਜਬ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਢੰਗ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਜੋਖਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਚ ਆਮਦਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਨ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਨ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰਤਾ, ਹੋਸਲੇ, ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

5. ਵਿੱਤੀ ਉਤਪਾਦ

ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਮੌਜੂਦ ਹਨ:

ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦ	ਬੈਂਕ ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੱਚਤ ਸਾਧਨ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਿਕਦਾਰ ਉੱਤੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ (ਬੈਂਕ ਨਕਦੀ) ਦੇ ਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਅਚਨਚੇਤ ਘਟਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਉਤਪਾਦ ਜਿਵੇਂ ਬੀਮਾ	ਇਹ ਵੱਡੇ ਘਾਟਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਉਤਪਾਦ	ਸ਼ੇਅਰ ਤੇ ਉੱਚ ਫਾਇਦੇ ਵਾਲੇ ਬੈਂਡ ਜਾਂ ਰੀਅਲ ਇਸਟੇਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਰ ਧਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਭ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸਕਰਕੇ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਚਾਹੀਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ:

- i. ਬੱਚਤ ਦੀ ਲੋੜ - ਨਕਦ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
- ii. ਬੀਮੇ ਦੀ ਲੋੜ - ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਾਵਾਂ ਲਈ
- iii. ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ - ਧਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

6. ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼

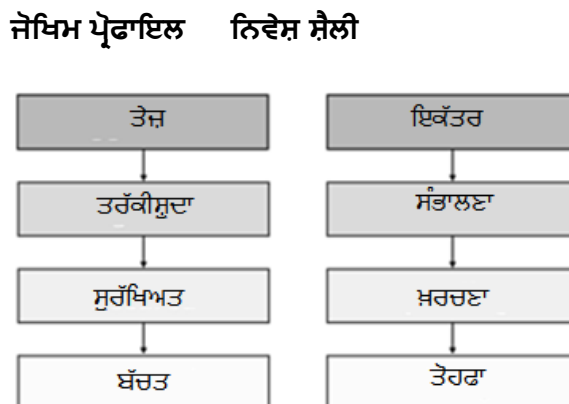
ਜਿਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਆਵਾਂ, ਨੌਜਵਾਨ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਜਾਂ ਜੋਖਿਮ ਲੈਣ ਸੰਬੰਧੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਵੀ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਫ਼ੀ ਸਰਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋਖਿਮ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਧ ਸੂਝਵਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਕੇਲ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਫ਼ੀ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਧਨ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਖਰਚ ਸਕੇ। ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦਾਨ ਦੇਣ, ਚੈਰਟੀ ਲਈ ਦਾਨਪੁੰਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਸ਼ੈਲੀ ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਬਦਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਵਾਂਗ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਚਿੱਤਰ 3 : ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਸ਼ੈਲੀ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਕੀ ਅਣਚਾਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?

- I. ਬੀਮਾ
- II. ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੈਂਕ ਫਿਕਸ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ
- III. ਸ਼ੇਅਰ
- IV. ਰਿਣ-ਪੱਤਰ

B. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

1. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

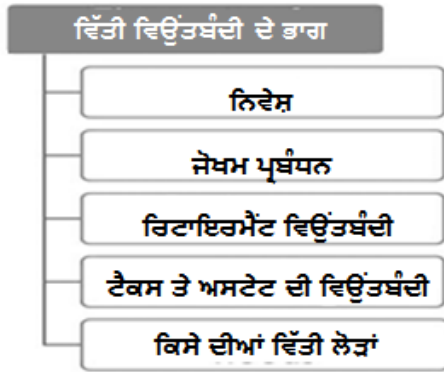
ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਗਾਹਕ ਦੀਆਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਜੇਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਭਾਵਿਤ / ਅਚਾਨਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੇਂ ਵਿੱਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਕਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ:

- ✓ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ - ਧਨ ਲਗਾਉਣਾ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਜੇਖਿਮ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ
- ✓ ਜੇਖਿਮ ਪ੍ਰਬੰਧ,
- ✓ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ,
- ✓ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਇਸਟੇਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ
- ✓ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਧਨ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣਾ

ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਲਈ 360 ਡਿਗਰੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 4 : ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੇ ਭਾਗ

2. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਵੱਡ-ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਸੀਮਿਤ ਸਨ। ਕੁਝ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਵਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੂਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੱਚਤ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਧਨ, ਡਾਕ ਬੱਚਤ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਥਿਰ ਆਮਦਨ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਾਡੇ ਗਾਹਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਨ:

i. ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ

ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਛੋਟੇ ਪਰਿਵਾਰ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਖਾਸ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਕਮਾਊ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਤੇ ਖੁਦ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਲਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ii. ਬਹੁ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਕਲਪ

ਅੱਜ ਧਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀ ਜੋਖਿਮ ਦਰ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਖਿਮ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਹੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਂ ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

iii. ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਬਦਲਣਾ

ਪਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅੱਜ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਬਣ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਨਵਾਂ ਨਕੇਰ ਮੋਬਾਇਲ, ਕਾਰ, ਵੱਡੇ ਘਰ, ਵੱਡੇ ਕਲੱਬਾਂ ਲਈ ਮੈਂਬਰੀ ਆਦਿ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਹੁਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਵੱਧ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਕਰਜ਼ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ

ਬੱਚਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਥਾਂ ਬਚਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਬੇਲੋੜੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜੀਵਨ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕੇ।

iv. ਮਹਿੰਗਾਈ

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟਣਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਕਹਿਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ।

v. ਹੋਰ ਅਚਨਚੇਤ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ, ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਸੰਪੱਤੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਿਉਣ ਦੌਰਾਨ ਤੇ ਜਿਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦਾਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ।

3. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੋਂ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਜਿੰਨਾ ਸਾਡੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਾਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹਨਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਦ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਫੇਰ, ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੇਵਲ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹਰੇਕ ਲਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚੇ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ-ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਅਸਥਿਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਤੀ ਦਬਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 2

ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

- I. ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ
  - II. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ
  - III. ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
  - IV. ਕੇਵਲ ਅਮੀਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
-

C. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ - ਕਿਸਮਾਂ

ਆਓ ਹੁਣ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਿਸਮਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5 : ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਛੇ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ

- ✓ ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
- ✓ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
- ✓ ਬੀਮਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
- ✓ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

- ✓ ਇਸਟੇਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
- ✓ ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

1. ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਨਕਦੀ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਮਕਸਦ ਹਨ।

- i. ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਤਰਲ ਪੂੰਜੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ii. ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਨਕਦੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪੜਾਅ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਜਟ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਤ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਸਥਿਰ ਖਰਚੇ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣਯੋਗ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ, ਟਾਲਣਾ ਅਤੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਕਦੀ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ।

ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਅਖਤਿਆਰੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਜਨੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀ ਬਕਾਇਆ ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਵਿਆਜ ਦੇ ਬੈਂਕ ਕਰਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਬੀਮਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਕੁਝ ਜੋਖਿਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੀਮਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੰਝ ਦੇ ਜੋਖਿਮਾਂ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਬੀਮਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ।

ਇੱਥੇ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰਹੇਗੀ।

- i. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਗੇਤਰੀ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ii. ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਡਾਕਟਰੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
  - a. ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਘਰ/ ਵਹੀਕਲ/ ਫੈਕਟਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਜੋਖਿਮ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤੇ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3. ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਢੰਗ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੋਖਿਮ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਵਿੱਤੀ ਟੀਚਿਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਵੰਡ ਕਾਰਜਨੀਤੀਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ।

a) ਨਿਵੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡ

ਚਿੱਤਰ 6 : ਨਿਵੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡ

ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਵੇਸ਼ ਮਾਪਦੰਡ ਤਹਿ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ:

- i. ਲਾਭ ਦਰ: ਨਿਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਲਾਭ ਦਰ (ਰਿਟਰਨ) ਸਭ ਤੋਂ ਖਾਸ ਮਾਪਦੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਧਨ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ। ਲਾਭ ਦੀ ਦਰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ 'ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ' ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਭ ਦਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਦੀ ਵਿਆਜ ਦਰ 8% ਤੋਂ 1000 ਰੁਪਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਇਹ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ 1469 ਰੁਪਏ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਇਹ ਦੂਹਰੇ ਨਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਕੇ 2159 ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਲਾਭ ਦਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜੋ ਕਿ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਵੱਧ ਦਰ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਜ਼ੋਖਮ ਦਾ ਪੱਧਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਖਮ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜੋਖਿਮ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ii. ਜੋਖਿਮ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ: ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿੰਨੇ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ ਹੈ।
- iii. ਸਮਾਂ ਦੁਮੇਲ: ਇਹ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਦੁਮੇਲ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਅਕਤੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ, ਘੱਟ ਤਰਲ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਧ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- iv. ਨਕਦੀ: ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਗ਼ੈਰਯਕੀਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਖਾਸ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਨਕਦ-ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੋਵੇਗਾ [ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਲ ਗੁਆਏ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।]
- v. ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਯੋਗਤਾ: ਸੌਖ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਪੱਤੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂ ਵੇਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- vi. ਬਹੁਵਿਧੀਕਰਨ: ਹੱਦ, ਜਿਸ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋਖਿਮ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਬਣਾ ਜਾਂ ਪਸਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- vii. ਟੈਕਸ: ਕਈ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੁਝ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਫਾਇਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਟੈਕਸ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

b) ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਦੀ ਚੋਣ

ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਚੋਣ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਆਮਦਨ ਦੀ ਦਰ ਅਤੇ ਜੋਖਿਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਮੀਦ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਉਤਪਾਦ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ:

- ✓ ਬੈਂਕਾਂ/ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਜਮ੍ਹਾਂ,
- ✓ ਡਾਕਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਲਘੂ ਬੱਚਤ ਸਕੀਮਾਂ,
- ✓ ਜਨਤਕ ਜਾਰੀ ਸ਼ੇਅਰ,
- ✓ ਰਿਣ-ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਕਿਊਰਟੀਆਂ,
- ✓ ਮਿਊਚਲ ਫੰਡ
- ✓ ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਇਹ ਧਨ ਦੀ ਰਕਮ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਕਲਪਾਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਹਨ

- a) ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ(accumulation): ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਧਨ ਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜ-ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- b) ਸੁਰੱਖਿਆ (conservation): ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਤਨ ਹਨ।
- c) ਵੰਡ (distribution): ਵੰਡ ਦਾ ਭਾਵ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਮਦਨ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋੜਿਆ ਧਨ ਜਾਂ ਮੂਲ ਨੂੰ ਕਢਵਾਉਣ / ਵਾਰਸ਼ਿਕੀ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਢੁੱਕਵੇਂ ਢੰਗ ਤੋਂ ਹੈ।

5. ਇਸਟੇਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਪੁਰਦਗੀ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਵਿਉਂਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਮੁੱਢਲਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਸੰਪੱਤੀ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੰਡੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ।

6. ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਟੈਕਸ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਬਰੇਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਮਦਨ, ਖਰਚ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਟੈਕਸ ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਟੈਕਸ-ਯੋਗ ਆਮਦਨ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 80ਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 1,50,000 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਕਟੌਤੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਰਕਮ (ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਬੋਨਸ ਜੇੜ ਕੇ) ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ 10 (10ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮਕਸਦ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਬੀਮਾ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 3

ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਹੈ?

- I. ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟੈਕਸ ਫਾਇਦਾ
- II. ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਟੈਕਸ ਬੋਝ
- III. ਟੈਕਸ ਚੋਰੀ
- IV. ਟੈਕਸ ਬਰੇਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣਾ

ਸਾਰ

- ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ:
  - ✓ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਟੀਚਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ,
  - ✓ ਇਹ ਪਛਾਣ ਕੀਤੇ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ
  - ✓ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਦਾ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇ।
- ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:

- ✓ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ,
- ✓ ਅਚਨਚੇਤ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਅਤੇ
- ✓ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ
- ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਖਿੰਡਣ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਕਲਪ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਬਦਲਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਆਦਿ, ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ।
- ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ:
  - ✓ ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ,
  - ✓ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ,
  - ✓ ਬੀਮਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ,
  - ✓ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ,
  - ✓ ਇਸਟੇਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ
  - ✓ ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
2. ਜੀਵਨ ਪੜਾਅ
3. ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ
4. ਨਕਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
5. ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
6. ਬੀਮਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
7. ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
8. ਇਸਟੇਟ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ
9. ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ

10. ਟੈਕਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ । ਹੈ।

ਜਵਾਬ 2 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਜਵਾਬ 3 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-03

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ: ਰਿਵਾਇਤੀ

ਪਾਠ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੀਵਨ ਟੀਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਭਾਈ ਜਾਂਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਸਾਰ
- B. ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ

A. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਸਾਰ

1. ਉਤਪਾਦ ਕੀ ਹੈ?

ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਆਓ ਸਮਝੀਏ ਕਿ 'ਉਤਪਾਦ' ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਸੰਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਉਤਪਾਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬੰਡਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫਾਇਦੇ ਹੋਣ।

ਸਾਰੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦ ਵੱਧ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੀਚਰ ਤੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇਹਨਾਂ ਫੀਚਰਾਂ ਤੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੇਂ ਹੋ ਸਕਣ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਕੇਲਗੋਟ, ਕਲੋਜ਼ਅੱਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਮਿਸ ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੁੱਥਪੇਸਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਰੈਂਡ ਹਨ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਬਰੈਂਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੇ ਫੀਚਰ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

ਉਤਪਾਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- i. ਭੌਤਿਕ: ਦਾ ਭਾਵ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ ਛੂਹ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰ ਜਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ)
- ii. ਅਛੇਹ: ਭਾਵ ਉਸ ਉਤਪਾਦ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅਜਿਹੀ ਉਤਪਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਛੇਹ (ਸਪਰਸ਼ਹੀਣ) ਹੈ।

2. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ

ਇਨਸਾਨ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲਵਾਨ ਸੰਪੱਤੀ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ - ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ - ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਉਤਪਾਦਕ ਕਮਾਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਪਰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਤ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਡੀ ਕਮਾਈ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਬੱਚਤਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਮਾ ਇਹ ਹਾਲਤਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਜਾਂ ਅਪੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਫ਼ੈਰਨ ਅਸਟੇਟ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਭਰਾਂ ਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਡ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੱਚਤ, ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ, ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦਰਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਹ ਮੋਤ ਫਾਇਦਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਿਉਣ ਫਾਇਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ, ਅਪੰਗਤਾ ਫਾਇਦੇ, ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀ ਖ਼ੈਫ਼ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ।

ਹਾਲੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਰਕੀਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਝ ਪਾਲਸੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਕਾਢ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬੰਡਲ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋੜ, ਝੱਲਣਯੋਗਤਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਪੜਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੀਮਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

3. ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਬੀਮਾ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਜੰਟ ਤੇ ਦਲਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੱਧ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਗਲਤ-ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ IRDAI ਨੇ 'ਉਤਪਾਦ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। 'ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੀ ਉਮਰ, ਆਮਦਨ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਜੀਵਨ ਪੜਾਅ, ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਟੀਚੇ, ਨਿਵੇਸ਼ ਮਕਸਦ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਬੀਮੇ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਕਲਾਈਟ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਗਾਹਕ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਏਜੰਟ ਖਾਸ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜ਼ੋਖਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ - ਉਮਰ, ਆਮਦਨ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਜੀਵਨ ਪੜਾਅ, ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਟੀਚੇ, ਨਿਵੇਸ਼ ਮਕਸਦ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਬੀਮਾ, ਬੀਮਾ ਲੋੜਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਤਪਾਦ ਉਸ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ। ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਰਕਮ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਵਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵੀ 'ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੇ ਮਾਪਢੰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ।

IRDAI ਨੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਤੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

4. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਈਡਰ

ਰਾਈਡਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕਰਕੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਈਡਰ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਫਾਇਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੇ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਈ ਰਾਈਡਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਈਡਰ ਇੱਕਲੀ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋੜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਈਡਰ ਅਪੰਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਦੁਰਘਟਨਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਬੀਮਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਰਗੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

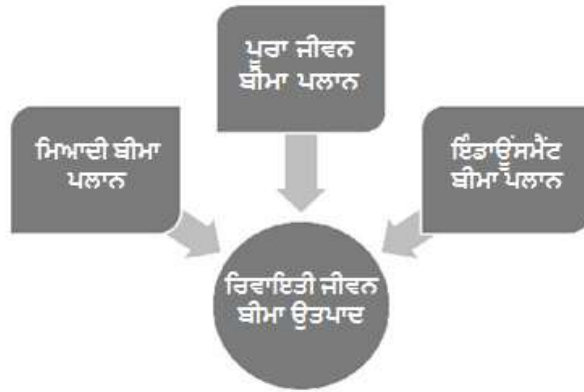
ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਅਛੇਹ ਉਤਪਾਦ ਹੈ?

- I. ਕਾਰ
- II. ਘਰ
- III. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
- IV. ਸਾਬਣ

B. ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ

ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਵਾਇਤੀ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂਗੇ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ

1. ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਸਕੀਮ

ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਅਜਿਹਾ ਇਕਰਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਵਾਜਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ 65 ਜਾਂ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ-ਸਾਲ ਮਿਆਦੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਹਾਦਸਾ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਤ ਜਾਂ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਕਤੂਬਰ 2020 ਵਿੱਚ IRDAI ਨੇ ਮਿਆਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਲਿਆਈ, ਜਿਸਨੂੰ “ਸਰਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ” (ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਉਤਪਾਦ ਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕਡ ਗ਼ੈਰ-ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ੁੱਧ ਜੇਖਿਮ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਲਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਤ ਦੀ ਅਚਨਚੇਤੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨੂੰ ਉੱਕੀ-ਪੁੱਕੀ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਫਾਇਦਿਆਂ ਤੇ ਰਾਈਡਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਾਈਡਰ/ ਫਾਇਦੇ / ਵਿਕਲਪਾਂ / ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਤਪਾਦ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਬਿਨਾਂ ਲਿੰਗ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ, ਯਾਤਰਾ, ਅਹੁਦੇ ਜਾਂ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

a) ਮਕਸਦ

ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਲਾਨ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੁਝ ਮੂਲ ਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਰਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਲਸੀ ਆਮਦਨ ਤਬਾਦਲੇ ਪਲਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਕੀ-ਪੁੱਕੀ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਨਿਰਭਰ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇਵਾਰ, ਤਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਇੰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਤ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

b) ਅਪੰਗਤਾ

ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀ ਕੇਵਲ ਮੌਤ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੁੱਖ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਅਪੰਗਤਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਾਈਡਰ ਖਰੀਦਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇੰਡ ਦੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੇ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਖਾਸ ਅਪੰਗਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਪੰਗਤਾ ਫਾਇਦਾ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ /ਬੀਮਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਾਇਦੇ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਚਿੱਤਰ 2 : ਅਪੰਗਤਾ

c) ਰਾਈਡਰ ਵਜੋਂ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ

ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਕਸਰ ਇੱਕਲੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਰਾਈਡਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਲਈ ਰਾਈਡਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

d) ਤਬਦੀਲੀ-ਯੋਗਤਾ

ਤਬਦੀਲੀ-ਯੋਗਤਾ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਸਕੀਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ” ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਬੀਮਾ-ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਇਹ ਸਹੂਲਤ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪੱਕਾ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਬੀਮਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ

ਦੇ ਉੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮਿਆਦੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਰਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ।

e) ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਕਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ (USP)

ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਕਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ (ਯੂਐਸਪੀ) ਇਸ ਦੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਬਜਟ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਮੱਰਥ ਕਰਦੀ ਹੈ।

f) ਕਿਸਮਾਂ

ਮਿਆਦ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਸੰਭਵ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 3 : ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਮਿਆਦੀ ਬੀਮੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ

- ਘੱਟਣ ਵਾਲਾ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ
- ਵੱਧਣ ਵਾਲਾ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ
- ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਨਾਲ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ

i. ਘੱਟਦਾ ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ

ਇਸ ਪਲਾਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟਦਾ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਰਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਕਰਜ਼ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ (ਪਾਠ 15 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ) ਜਾਂ ਕਰੈਡਿਟ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਜੋਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਰਜ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼-ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਗਰੁੱਪ ਬੀਮੇ ਵਜੋਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ ਅਕਸਰ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੇ ਪਲਾਨ ਗੱਡੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਕਰਜ਼ਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ii. ਵੱਧਦਾ ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਸਕੀਮ ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਅਕਸਰ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦਾ ਹੈ।

iii. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ

ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿਆਦੀ ਪਾਲਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਹੈ) ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਾਲਾ ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੇਅਰੈਂਸ ਹੈ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਾਲੇ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਪਲਾਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

g) ਢੁੱਕਵੇਂ ਹਾਲਤ

ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- i. ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਕੇਵਲ ਆਰਜ਼ੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ।
- ii. ਬੱਚਤ ਪਲਾਨ ਲਈ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਵਜੋਂ।
- iii. “ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਖਰੀਦੋ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰੋ” ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਵਜੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਕੇਵਲ ਸਸਤੀ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਿੱਚਵੀਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਿਕਲਪ ਵਿੱਚ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਮਿਆਦੀ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ: ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਸਕੀਮ ਸਿਰਫ਼ ਖਾਸ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਉਮਰ 65 ਜਾਂ 70 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

2. ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੱਕੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਤਾ ਬੀਮਤ ਦੇ ਮਰਨ ਉੱਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਭਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਸੀਮਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਮਿਆਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਚਾਲੂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਲਾਨ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਕਦ ਕਢਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਪਾਲਸੀ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਰਕਮ ਤੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਮਾਊ ਲਈ ਚੰਗਾ ਪਲਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖੁਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੋੜਾਂ, ਜੋ ਹੋਣ ਤਾਂ, ਲਈ ਪੂਰੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਘਰੇਲੂ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਧਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

3. ਬੰਦੋਬਸਤੀ (ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ) ਬੀਮਾ

ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬੀਮਤ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੀਮਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਤਪਾਦ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਫਾਇਦੇ ਦੇਵੇਂ ਭਾਗ ਹਨ। ਬੰਦੋਬਸਤੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਧਨ ਵਧਾ ਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬੀਮਾ ਅਤੇ ਬੱਚਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (a) ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ (b) ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ (c) ਮੈਰਗੇਜ਼ (ਘਰ) ਦੇ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਯਕੀਨਨ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ।

ਸਰਕਾਰ ਅਕਸਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਫਾਇਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਪਾਲਸੀਆਂ 55 ਤੋਂ 65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਉੱਤੇ ਪਰਿਪੱਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੀਮਤ ਆਪਣੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਲਸੀਆਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਬੱਚਤ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਸਮਾਂ: ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੇ ਕੁਝ ਰੂਪ ਹਨ - ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

4. ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ

ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਪਾਲਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਵਾਪਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

20 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ 20% ਹਿੱਸਾ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵਜੋਂ 5, 10 ਅਤੇ 15ਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ 40% ਨੂੰ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ 18 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੀ

ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਅਤੇ ਇੱਕਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬੋਨਸ (ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ ਦਾ 60% ਫਾਇਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਸਕੀਮਾਂ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਨਕਦੀ (ਨਕਦ ਵਾਪਸੀ) ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਨ ਮੌਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. ਭਾਗ-ਲੈਣ (ਪਾਰ) ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਗ ਲੈਣ (ਨਾਨ-ਪਾਰ) ਪਲਾਨ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ-ਲੈਣ (ਪਾਰ) ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਗ ਲੈਣ (ਨਾਨ-ਪਾਰ) ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਪਾਰ” ਦਾ ਭਾਵ ਪਾਲਸੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ “ਗ਼ੈਰ-ਪਾਰ” ਉਹ ਪਾਲਸੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਫਾਇਦੇ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਰਿਵਾਇਤ ਪਲਾਨ ਅਧੀਨ, ਪੂਲ ਬਣਾਏ ਜੀਵਨ ਫੰਡ, ਜੋ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ, ਜੋ ਕਿ ‘ਪਾਰ ਉਤਪਾਦ’ ਲਈ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲਾਭ (ਬੋਨਸ) ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਲਾਭ ਸਹਿਤ ਪਲਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

6. ਗ਼ੈਰ-ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦ

ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ, ਜੋ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕ [ਨਾਨ ਪਾਰ] ਪਲਾਨ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਸਥਿਰ ਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਗ਼ੈਰ-ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਉਤਪਾਦ ‘ਲਿੰਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ’ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ‘ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ’ ਤਹਿਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਪਲਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੰਡਾਊਸਮੈਂਟ ਪਾਲਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੇ 2% ਵਾਧੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਫਾਇਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੇ 40% ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਆਈਆਰਡੀਏ (IRDAI) ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਰਿਵਾਇਤੀ ਗ਼ੈਰ-ਪਾਰ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਉੱਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੈਂਚਮਾਰਕ ਦੇ ਇੰਡੈਕਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਧੀਕ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ

ਕਿ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲ ਉੱਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ IRDAI ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ IRDAI (ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕ ਕੀਤੇ) ਉਤਪਾਦ ਨਿਯਮ 2019 ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਿਧਾਨ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੌਤ ਬੀਮਾ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਸਭ ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕ ਕੀਤੀ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਸੀਮਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਤ ਉਤਪਾਦ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਸਾਲਨਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ 7 ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਤਪਾਦ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅ ਤੋਂ 1.25 ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਲਾਭ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ, ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਬੋਨਸ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦੇ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ।

- i. ਭਾਗ ਲੈਣ ਪਾਲਸੀਆਂ ਲਈ ਬੋਨਸ ਫੰਡ ਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਨਸ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗਾਰੰਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਕਸਰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੋਨਸ ਨੂੰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਬੋਨਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ii. ਗ਼ੈਰ-ਭਾਗ ਲੈਣ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

7. ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲੈਨ ਅਤੇ ਵਾਰਸ਼ਕੀ

ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਕੀਮ ਅਕਸਰ ਫੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਧਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਿਟਾਈਰਮੈਂਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰੁੱਪ (ਅਕਸਰ ਕੰਪਨੀ ਮੁਤਾਬਕ) ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੁੱਪ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ “ਤਹਿਸ਼ੁਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪਲਾਨ”, ਜਿੱਥੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ , ਜਾਂ “ਤਹਿਸ਼ੁਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਲਾਨ”, ਜਿੱਥੇ ਸਥਿਰ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਉਮਰ ਉੱਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਾਲਨਾ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਹੈ, ਇਸਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਹੋਣ ਜੇਖਮ

ਤੋਂ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤਾਂ ਨਿਯੋਜਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਉੱਤੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਧਨ ਨੂੰ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਫਾਇਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਖਰੀਦ ਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਤਦ ਨਿਯਮਤ ਆਮਦਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਲੰਮੇ-ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫਾਇਦੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਦੇ (deferred) ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ , ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਮੈਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, (i) ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਜਾਂ (ii) ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਸ ਕੀਤੀ ਉਮਰ / ਤਾਰੀਖ (ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਵੈਸਟਿੰਗ' ਤਾਰੀਖ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਵਿਅਕਤੀ ਮਹੀਨੇਵਾਰ, ਤਿਮਾਹੀ, ਛਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨ / ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਫ਼ੈਰੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਖਰੀਦ ਦੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਬੀਮਾ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਕਈ ਮੁਲਤਵੀ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੀਚਰ, ਮਿਆਦ, ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਰਲ ਪੈਨਸ਼ਨ: ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਸਕੀਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਲਝਣ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਉਤਪਾਦ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਗਾਹਕ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, IRDAI ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2021 ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਿਆਰੀ, ਫ਼ੈਰੀ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਉਤਪਾਦ ਲਿਆਉਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਆਧਾਰ (ਗਰੁੱਪ ਨਹੀਂ) ਉੱਤੇ ਸਰਲ ਫ਼ੀਚਰ ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯਮ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋਣ। ਇੰਝ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਉਤਪਾਦ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨਾ ਸੌਖ ਕਰਨ, ਬੀਮਕਰਤਾ ਤੇ ਬੀਮਤ ਵਿਚਾਲੇ ਭਰੋਸਾ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਿਕਰੀ ਰੋਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਿਤ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਿਆਰੀ ਨਿੱਜੀ ਤੁਰੰਤ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ "ਸਰਲ ਪੈਨਸ਼ਨ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਾਦ ਦੇ (ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ) ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਚੋਣਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

- a) ਖਰੀਦ ਕੀਮਤ ਦੀ 100% ਵਾਪਸੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਅਤੇ

- b) ਜੁਆਇੰਟ ਜੀਵਨ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 100% ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਜਿਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ 100% ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਵਾਪਸ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ।

ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਢੰਗ ਮਹੀਨੇਵਾਰ, ਤਿਮਾਰੀ, ਛਿਮਾਰੀ ਤੇ ਸਾਲਾ ਹੋਵੇਗੀ। IRDAI ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਲਿੰਕ ਉੱਤੇ ਵੇਰਵੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ-

https://www.irdai.gov.in/ADMINCMS/cms/whatsNew_Layout.aspx?page=PageNo4353&flag=1

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 2

ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ _____ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- I. ਵੱਧ
- II. ਘੱਟ
- III. ਬਰਾਬਰ
- IV. ਬਹੁਤ ਵੱਧ

ਸਾਰ

- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁੱਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੇ / ਨਿਰਭਰਾਂ ਜਾਂ ਖੁਦ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
- ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਕਰੀ ਤਜਵੀਜ਼ (ਯੂਐਸਪੀ) ਇਸ ਦੀ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਬਜਟ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਮੱਰਥ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਆਦੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਪਾਲਸੀਆਂ ਆਰਜ਼ੀ ਅਸ਼ੋਅਰੈਂਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੱਕੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ
2. ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
3. ਬੰਦੋਬਸਤੀ ਬੀਮਾ (ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਬੀਮਾ)
4. ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ
5. ਪਾਰ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਪਾਰ ਸਕੀਮਾਂ
6. ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਬੇਨਸ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ III ਹੈ।

ਜਵਾਬ 2 - ਸਹੀ ਚੋਣ I ਹੈ।

ਪਾਠ L-04

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ: ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ

ਪਾਠ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ ਖਿੱਚ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਪਲੱਬਧ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਸਾਰ
- B. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ

A. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਸਾਰ

1. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ - ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਲੋੜ

ਪਿਛਲੇ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੱਚਤ ਭਾਗ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

ਲੋਕ ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਦਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਫਾਇਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਪੈਕੇਜ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਕੇ ਦੇ ਢੰਗ ਬਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ।

2. ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ

ਗੰਭੀਰ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:

ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਭਾਗ: ਰਿਵਾਇਤੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਤ ਜਾਂ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਭਾਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਮੌਤ ਦਰ, ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ, ਖਰਚਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਪਦੰਡ, ਜੋ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਮਦਨ ਦੀ ਦਰ: ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮੁਨਾਫੇ (ਰਿਟਰਨ) ਦੀ ਦਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ “ਫਾਇਦਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨਾਲ” ਦੇ ਅਧੀਨ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨੀ ਐਖੀ ਹੈ।

ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ: ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਕੱਢਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਨਾਫਾ: ਇਹਨਾਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਨਾਫਾ ਹੋਰ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ।

3. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ੀਚਰ: ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਫ਼ੀਚਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਸੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:

- ਨਿਵੇਸ਼ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਲਿੰਕ: ਪੂੰਜੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀਆਂ ਲਿੰਕ ਹੋਈਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ: ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੁਨਾਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਹ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- c) ਲਚਕੀਲੇਪਨ ਨਾਲ ਪਾਲਸੀਆਂ: ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹੁਣ (ਕੁਝ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ) ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਮੈਂਤ ਫਾਇਦੇ ਤੇ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਡਿਜਾਇਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
- d) ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ: ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਪਾਲਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ?

- I. ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ
- II. ਵਿਆਪਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
- III. ਬੰਦੋਬਸਤੀ (ਇੰਡਾਉਮੈਂਟ) ਬੀਮਾ
- IV. ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ

B. ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ

ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦ

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਫੈਲ ਰਹੇ ਹਨ।

1. ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵੇਰੀਬਲ ਜੀਵਨ

ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ 1979 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫ਼ੋਰਨ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਫ਼ੀਚਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਯੋਗ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ, ਬਦਲਣਯੋਗ ਫੇਸ ਰਕਮ ਅਤੇ ਮੈਂਤ ਫਾਇਦੇ ਖਾਤੇ ਹਨ। ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਥਿਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਜੀਵਨ ਪਾਲਸੀਆਂ ਪਾਲਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ (ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ) ਉਸ ਵਲੋਂ ਚਾਹੀਦੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਕਮ ਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਨੂੰ 1977 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ “ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ” ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮੋਤ ਫਾਇਦਾ ਤੇ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਖਾਸ ਨਿਵੇਸ਼ ਖਾਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦਾ ਖਾਕਾ ਤੇ ਵਿਕਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ 2019 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ IRDAI (ULIP) ਨਿਯਮ 2019 ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕਡ ਬੀਮਾ

ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂਲਿਪ (ULIP) ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1960 ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਤਪਾਦ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਇਤੀ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਰਿਵਾਇਤੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਪੂਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੱਸਾ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
- ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਚੁਣੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੰਝ ਦੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਧੀਨ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅਧੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਦੇ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੇੜੇ ਹੋਏ ਬੀਮਾ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਿਵਾਇਤੀ ਬੱਚਤ ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਬੰਡਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੇ ਉਲਟ ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਇਕਰਾਰ ਨਾ-ਬੰਡਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਬੀਮਾ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵੰਡ

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਤੇ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ

ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਸੂਤਰ ਨਾਲ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਹਿ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਪਤੀ ਮੁੱਲ (NAV) ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਪਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੰਡ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਸੂਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਹੀ ਦੇਣਯੋਗ ਫਾਇਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਫਾਰਮੂਲਾ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

$$\text{ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਪਤੀ ਮੁੱਲ [NAV]} = \text{ਫੰਡ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਮੁੱਲ} / \text{ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ}$$

ਇਸਕਰਕੇ ਪਾਲਸੀ-ਧਾਰਕ ਫਾਇਦੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੰਡ ਚੁਣਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੋਰਟਫੋਲਿਓ ਮਿਕਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਡੈਟ, ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਇਕਵਿਟਈ ਫੰਡਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਉਪਲੱਬਧ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕਵਿਟੀ ਫੰਡ	ਡੇਬਿਟ ਫੰਡ	ਸੰਤੁਲਿਤ ਕੀਤੇ ਫੰਡ	ਧਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਫੰਡ
ਇਹ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇਕਵਿਟਈ ਅਤੇ ਇਕਵਿਟੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਡ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬੱਡ, ਫਿਕਸ ਡਿਪਜਿਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਇਹ ਫੰਡ ਇਕਵਿਟਈ ਅਤੇ ਡੈਟ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ	ਇਹ ਫੰਡ ਸਾਧਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਬਿੱਲ, ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪੇਪਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਨਾਲ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਵੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਫੰਡ ਟੀਚਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ULIP ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਖਾਸ ਫ਼ੀਚਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:

i. ਯੂਨਿਟਿੰਗ

ULIP ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਫਾਇਦੇ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤਾਰੀਖ, ਜਦੋਂ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਿਟ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਫੰਡ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ii. ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢਾਂਚਾ

ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ULIP ਵਿੱਚ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕਵਾਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਾਤੇ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

iii. ਕੀਮਤ

ਯੂਲਿਪ(ULIP) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੀਮਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਤਹਿ ਕਰਦਾ/ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮਤ ਅੰਤਰਾਲ ਉੱਤੇ ਦੇ ਸਕਦਾ/ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰੀਆਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਲਿਪ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕੱਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ।

iv. ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ

ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ, ULIP ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਰਕਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗੁਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਲਾਭਪਾਤਰ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ [ਜੇ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗੁਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ] ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਫੰਡ ਮੁੱਲ (ਯੂਨਿਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ਗੁਣਾ) ਵਿੱਚੋਂ ਜੇ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

v. ਨਿਵੇਸ਼ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਝੱਲਣਾ

ਯੂਨਿਟਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੋਰਟਫੋਲਿਓ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯੂਨਿਟ ਮੁੱਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਜੋਖਮ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ / ਯੂਨਿਟ ਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਝੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 2

ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਹੈ/ਹਨ?

- I. ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਆਰਜ਼ੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ
- II. ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੱਕੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ
- III. ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਖਾਤਾ ਹੈ।
- IV. ਪਾਲਸੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰ

- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਫ਼ਿਕਰ ਆਮਦਨ ਦੀ ਮੁਕਾਬਲੇਯੋਗ ਦਰ ਦੇਣੀ ਜੇ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋਰ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।
- ਗ਼ੈਰ-ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਡਲਿੰਗ ਰਹਿਤ, ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਹੈ।
- ਵਿਆਪਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਸ ਦੇ ਲਚਕੀਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ, ਲਚਕੀਲਾ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ ਰਕਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਅਣ-ਬੰਡਲ ਲੱਛਣਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੱਕੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।
- ULIP ਸਭ ਤੋਂ ਹਰਮਨਪਿਆਰੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਵਾਇਤੀ ਪਲਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
- ਯੂਲਿਪ (ULIP) ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਨਕਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਵਿਆਪਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
2. ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ
3. ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤਾ ਬੀਮਾ
4. ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਪਤੀ ਮੁੱਲ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਜਵਾਬ 2 - ਸਹੀ ਚੋਣ । ਹੈ।

ਪਾਠ L-05

ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੇਵਲ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੌਤ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇ ਹੋਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਤੀਜਤਨ ਬੀਮਾ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨਾਲ ਟ੍ਰਸਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਾਲਸੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਸਤੇਮਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

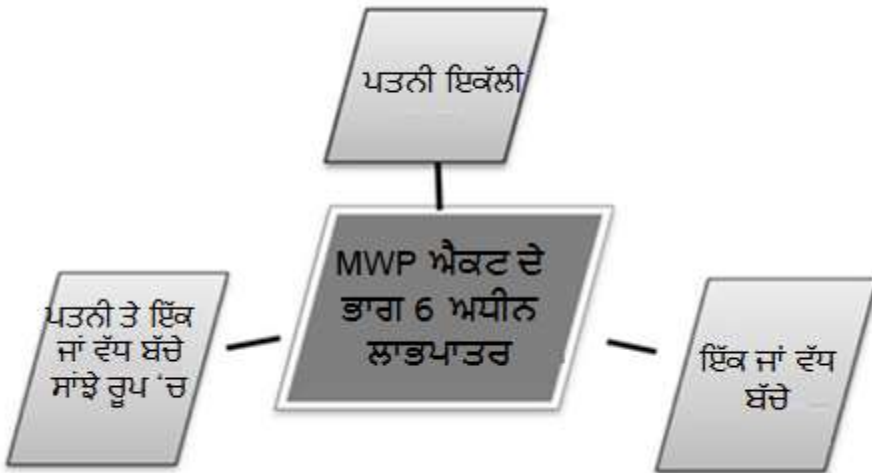
- A. ਵਿਆਹੁਤਾ ਐਰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਨੂੰਨ, 1874
- B. ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ
- C. ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ

A. ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਇਸਤੇਮਾਲ

1. ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਨੂੰਨ

ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਨੂੰਨ, 1874 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਨੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਾਇਦੇ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣ।

ਚਿੱਤਰ 1 : MWP ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲਾਭਪਾਤਰ

ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਹੀ ਟਰੱਸਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਰੱਸਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

MWP ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਫੀਚਰ

- i. ਹਰ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਟਰੱਸਟ ਰਹੇਗਾ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਬੱਚੇ (18 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੱਧ) ਟਰੱਸਟੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ii. ਪਾਲਸੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੁਰਕੀ, ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੀਮਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹੇਗੀ।
- iii. ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਟਰੱਸਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
- iv. ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

- v. ਜੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਟਰੱਸਟੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਟਰੱਸਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀਮੇ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਲਾਭ

ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਡੀਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੱਦ ਜਾਂ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਟਰੱਸਟੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉੱਤੇ ਟਰੱਸਟ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਲਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਫਾਇਦੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

2. ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ

ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੀਮੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਬੀਮੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਕਈ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਸੰਗਠਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਇੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਤੇ ਘਾਟਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਏ ਘਾਟੇ ਲਈ ਹਰਜਾਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਇੱਕ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਬੀਮੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਲਈ ਟੈਕਸਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

- a) ਕੌਣ ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਿੱਸੇਦਾਰ, ਮੁੱਖ ਸੇਲਜ਼ ਪਰਸਨ, ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੈਨੇਜਰ, ਜਾਂ ਖਾਸ ਮੁਹਾਰਤ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੈ।

b) ਬੀਮਾਯੋਗ ਘਾਟੇ

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰਜਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- i. ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਘਾਟੇ
- ii. ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਬੀਮਾ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਵਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਘਾਟੇ, ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਘਾਟੇ, ਖਾਸ ਮੁਹਾਰਤ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਘਾਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ।

3. ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ (MRI)

ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਵਲੋਂ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। “ਕਰਜ਼ ਛੋਟਾ ਬੀਮਾ” ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ “ਕਰੈਡਿਟ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

a) ਐਮਆਰਆਈ (MRI) ਕੀ ਹੈ?

ਇਹ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਘੱਟਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਾਲਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

b) ਫ਼ੀਚਰ

ਇਸ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੱਕ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਲਸੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਉਲਟ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਘੱਟਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ (ਮੋਰਟਗੇਜ਼ ਰਿਡੀਮਪਸ਼ਨ ਇੰਸ਼ੇਅਰੈਂਸ) ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ?

- I. ਸਸਤੇ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਦਰਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
- II. ਘਰ ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
- III. ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ
- IV. ਕੁਤਾਹੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਦਖਲੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਰ

- ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਐਕਟ, 1874 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਤਹਿਤ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਫਾਇਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।
- MWP ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਲਸੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੁਰਕੀ, ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਰਹੇਗੀ।
- ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੀਮੇ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਬੀਮੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਲਈ ਹੈ।
- ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਘਟਦੀ ਮਿਆਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਬਕਾਇਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦਾ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਨੂੰਨ
2. ਮੁੱਖ-ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ
3. ਘਰ-ਕਰਜ਼ ਛੋਟ ਬੀਮਾ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-06

ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਇਸ ਪਾਠ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੱਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫੇਰ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੋਨਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਬੀਮਾ ਕੀਮਤ - ਮੁੱਢਲੇ ਭਾਗ
- B. ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੋਨਸ

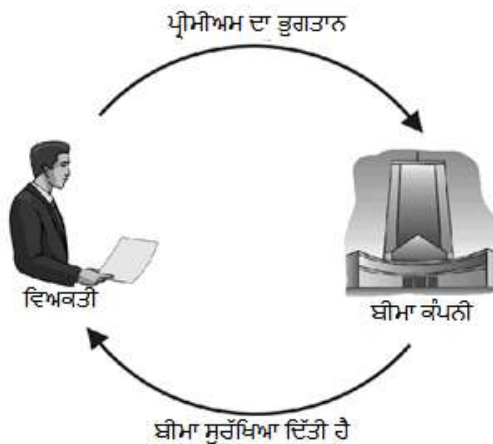
A. ਬੀਮਾ ਕੀਮਤ - ਮੁੱਢਲੇ ਭਾਗ

1. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ

ਸੇਖੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਦਰ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਦਰ ਪੇਸ਼ਕਰਤ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਪਲਾਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਰਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰ ਸਾਰਣੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀਆਂ ਦਰਾਂ ਨੂੰ “ਦਫ਼ਤਰੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ” ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲਨਾ ਦਰ ਦੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ 20 ਸਾਲਾ ਇੰਡਾਊਸਮੈਂਟ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਉਮਰ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ 4,800 ਹੈ ਤਾਂ 4,800 ਰੁਪਏ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਕੁਝ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇਣਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਸਿੰਗਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਲਸੀਆਂ ਅਕਸਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਛੋਟਾਂ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇਣਯੋਗ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਤੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟਾਂ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ:

- ✓ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਲਈ
- ✓ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਲਈ

ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਲਈ ਛੋਟ

ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਲਈ ਛੋਟ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਤਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 50,000 ਰੁਪਏ ਜਾਂ 5,00,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਕਰਵਾਈ ਲਈ ਯਤਨ ਤੇ ਖਰਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਉੱਚ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਕਰਕੇ ਵੱਧ ਫਾਇਦੇ।

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਢੰਗ ਲਈ ਛੋਟ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਲਈ ਵੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸਾਲਨਾ, ਛਿਮਾਹੀ, ਤਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨੀ ਵਾਰ ਵੱਧ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਤੇ ਖਾਤਾ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ ਵੱਧ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਲਨਾ ਢੰਗ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਸਾਲਨਾ ਅਤੇ ਛਿਮਾਹੀ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਛੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਉੱਤੇ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਲਾਗਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਵੀ ਵਸੂਲ ਸਕਦੇ ਹਨ।

3. ਵਾਧੂ ਖਰਚੇ

ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਜੇਖਿਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੋਂ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਂ ਡਾਇਬਟੀਜ਼ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਧ-ਮਿਆਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਇਹ ਵਾਧੂ ਖਰਚਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਾਧੂ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇਣ ਉੱਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੱਕ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੂਹਰੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਡੀ.ਏ.ਬੀ. (ਜਿਥੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਤੋਂ ਦੋਗੁਣਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾਅਵੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਮੌਤ ਦੁਰਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਰੁਪਇਆ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਪੰਗਤਾ (PDB) ਵਜੋਂ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਏ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ

ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਰਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਸਾਰਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਦਾ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਐਕਚੂਰੀ (actuary) ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਿਵਾਇਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਆਦੀ ਬੀਮਾ, ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਭਾਗ ਹਨ:

- ✓ ਮੌਤ-ਦਰ
- ✓ ਵਿਆਜ
- ✓ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਖਰਚੇ
- ✓ ਰਾਖਵੀਂ ਰਕਮ
- ✓ ਬੋਨਸ ਲੇਡਿੰਗ

ਚਿੱਤਰ 2 : ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭਾਗ

ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਭਾਗ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਭਾਗ ਜੋੜ ਕੇ [ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਲੇਡਿੰਗ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ] ਅਸੀਂ ਕੁੱਲ ਜਾਂ ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ

a) ਮੌਤ-ਦਰ ਅਤੇ ਵਿਆਜ

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਗ ਮੌਤ-ਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਮਰ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿੱਤੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਲ ਕੱਢਣ ਲਈ "ਮੌਤ-ਦਰ ਸਾਰਣੀਆਂ" ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ 35 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਰ 0.0035 ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ 1000 ਲੋਕਾਂ ਪਿੱਛੇ, ਜੇ ਕਿ 35 ਸਾਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, 3.5 (10,000 ਪਿੱਛੇ 35) ਦੀ 35 ਤੋਂ 36 ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਮੌਤ-ਦਰ ਲਾਗਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੇ 35 ਸਾਲ ਲਈ 0.0035 ਦੀ ਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮੇ ਦਾ ਖਰਚ 0.0035×1000 (ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ) = 3.50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬੀਮਾ ਰਾਸ਼ੀ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਖਰਚ ਨੂੰ "ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਧ ਉਮਰ ਲਈ, ਜੋਖਿਮ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੀਮੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੱਛੇ 5 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨੀਏ ਕਿ 6% ਵਿਆਜ ਦੀ ਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 5 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ $5 \times 1 / (1.06)^5 = 3.74$ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜੇ 6% ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸੀਂ ਵਿਆਜ ਦਰ 10% ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ ਕੇਵਲ 3.10 ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਦਰ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਘੱਟ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੌਤ-ਦਰ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਸਾਡੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

- ✓ ਮੌਤ-ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਮੌਤ ਦਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ
- ✓ ਜਿੰਨੀ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਦਰ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ

ਮੌਤ-ਦਰ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ “ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ” ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ

ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਡਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਡਿੰਗ ਦੀ ਰਕਮ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

b) ਖਰਚ ਅਤੇ ਰਾਖਵੀਂ ਰਕਮ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਲਾਊ ਖਰਚੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ:

- ✓ ਏਜੰਟ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਭਰਤੀ,
- ✓ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਦਲਾਲੀ,
- ✓ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ,
- ✓ ਦਫ਼ਤਰ ਲਈ ਕਿਰਾਇਆ
- ✓ ਦਫ਼ਤਰੀ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ
- ✓ ਬਿਜਲੀ ਖਰਚੇ,
- ✓ ਹੋਰ ਫੁਟਕਲ ਖਰਚੇ ਆਦਿ।

ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉੱਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

c) ਲੈਪਸ ਅਤੇ ਅਚਨਚੇਤ ਸਥਿਤੀਆਂ

ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਗ਼ਲਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੇਕਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਵਿੱਚ ਲੈਪਸ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕਢਵਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਲੈਪਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਢਵਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪਾਲਸੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਰਕਮ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਲੈਪਸ ਅਕਸਰ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ।

d) ਫਾਇਦਾ (ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ) ਪਾਲਸੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਨਸ ਲੋਡਿੰਗ

ਜਦੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਉਲਟ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਝੱਲਣਯੋਗ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਫ਼ਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਲੋਡਿੰਗ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ 'ਫਾਇਦੇ ਸਮੇਤ' ਪਾਲਸੀਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਤਜਰਬਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਫਾਇਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇਗਾ।

ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ:

ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ = ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ + ਖਰਚ ਲਈ ਲੋਡਿੰਗ + ਅਚਨਚੇਤੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਲੋਡਿੰਗ + ਬੋਨਸ ਲੋਡਿੰਗ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਪਾਲਸੀ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

- I. ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ
- II. ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
- III. ਪਾਲਸੀ ਸੰਪੂਰਨ (ਪਰਿਪੱਕ) ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ
- IV. ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ

B. ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਬੋਨਸ

1. ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬੋਨਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ

ਹਰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਡ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਦੋ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- i. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਰਜ਼ ਲਗਾਉਣਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ
- ii. ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ/ ਸ਼ੇਅਰ ਧਾਰਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵੰਡਣ ਲਈ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਹੈ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਬੱਚਤ (ਸਰਪਲੱਸ) ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਵਾਧੂ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਰਿਣਾਤਮਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦਬਾਅ (ਸਟਰੇਨ) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ (ਸਰਪਲੱਸ) ਵੱਖਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਦਾ ਸੋਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਖਰਚ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਵਾਧੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਲਾਭ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਾਨੀ ਖਾਤੇ ਦਾ ਭਾਗ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਫਾਇਦਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੈਲੇਂਸ ਸ਼ੀਟ ਦਾ ਭਾਗ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਹੀਖਾਤੇ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਉੱਤੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ = ਸੰਪਤੀਆਂ - ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ

ਆਓ ਸਮਝੀਏ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਦਿੱਤੀਆਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ, ਖਰਚਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਆਸ ਕੀਤੇ ਭੁਗਤਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੇਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇਹ ਪਾਲਸੀਆਂ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਣ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸਕਰਕੇ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਸਾਰੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹਨਾਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਆਸ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੀ ਵਾਜਬ ਦਰ [ਵਿਆਜ ਦਰ] ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਅਨੁਭਵ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਰਾਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਸਹਿਤ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਧਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

XYZ ਕੰਪਨੀ ਦਾ 31 ਮਾਰਚ 2013 ਤੱਕ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਘੱਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦੇਵੇਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ, ਫਾਇਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2. ਬੇਨਸ

ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇਹ ਵੰਡਣਯੋਗ ਬੱਚਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਧਾਰਕਾਂ [ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ] ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਬੇਨਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰਕਮ (ਬੱਚਤ) ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਹਰਮਨਪਿਆਰਾ ਹੈ।

ਬੇਨਸ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁੱਢਲੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮੁੱਢਲੀ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਜਾਂ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਮੁੱਢਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੁ. 60 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ

ਬੇਨਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਂਝਾ ਰੂਪ ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੇਨਸ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਬੇਨਸ ਵਾਧਾ ਜੇ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਾਲਸੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ' ਬੇਨਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਰਾਹੀਂ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਸਮੇਂ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੇਨਸ ਪਾਲਸੀ ਸਮਰਪਨ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦੇਣਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿਆਦ [ਕਹਿ ਲਵੇ 5 ਸਾਲ] ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ।

ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੇਨਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਚਿੱਤਰ 3 : ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੇਨਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

i. ਸਧਾਰਨ ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੋਨਸ

ਇਸ ਬੋਨਸ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁੱਢਲੇ ਨਕਦ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਫੀਸਦੀ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਪਿੱਛੇ ਰਕਮ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ii. ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਬੋਨਸ

ਇੱਥੇ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਮੂਲ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਫੀਸਦੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਬੋਨਸ ਵਜੋਂ ਹੀ ਬੋਨਸ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਇਹ ਬੋਨਸ ਉੱਤੇ ਬੋਨਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੇ @8% ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਬੋਨਸ ਦੇ ਜੇੜ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

iii. ਟਰਮੀਨਲ ਬੋਨਸ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੋਨਸ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ [ਮੌਤ ਜਾਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਉੱਤੇ]। ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ 2013 ਵਿੱਚ ਐਲਾਨਿਆ ਟਰਮੀਨਲ ਬੋਨਸ ਕੇਵਲ 2013-14 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਟਰਮੀਨਲ ਬੋਨਸ ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਮਿਆਦ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। 25 ਸਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਇਕਰਾਰ ਲਈ 15 ਸਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਇਕਰਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟਰਮੀਨਲ ਬੋਨਸ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਯੋਗਦਾਨ ਢੰਗ

ਬੱਚਤ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ “ਯੋਗ” ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਾਧੂ ਰਕਮ (ਬੱਚਤ) ਮੌਤ-ਦਰ, ਵਿਆਜ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਆਸ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਾਂਭਾਸ਼ ਵਜੋਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲਾਂਭਾਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਦ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮਾਂ ਨੂੰ ਅਡਜੱਸਟ/ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ, ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਭੁਗਤਾਨ ਜੇੜ ਕੇ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਕਰੈਡਿਟ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ

ULIP ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਹੋਰ ਫੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਸਾਰ

- ਸੇਖੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਿਆਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੌਤ-ਦਰ, ਵਿਆਜ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਰਾਖਵਾਂ ਧਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।
- ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਡਿੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਲੈਪਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਢਵਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੇ ਪਾਲਸੀ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਰਕਮ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।
- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਅਸਲ ਅਨੁਭਵ ਜਦੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਬੱਚਤ ਵੰਡ ਸਮਰੱਥ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਮੁਕਤ ਸੰਪਤੀ ਵਧਾਉਣ ਆਦਿ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਬੇਨਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਾਂਝਾ ਰੂਪ ਹੈ ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੇਨਸ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ
2. ਛੋਟ
3. ਬੇਨਸ
4. ਬੱਚਤ
5. ਰਾਖਵੀਂ ਰਕਮ
6. ਲੇਡਿੰਗ
7. ਰਿਵਰਸ਼ਨਰੀ ਬੇਨਸ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-07

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਅਸੀਂ ਪਾਠ 7 ਵਿੱਚ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੀਮਾ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਾਰਮਾਂ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਖਾਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਛੋਟ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਪਾਲਸੀ ਲੈਪਸ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਪੇਸਕਸ਼ ਪੜਾਅ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- B. ਪਾਲਸੀ ਪੜਾਅ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
- C. ਪਾਲਸੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ

A. ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪੜਾਅ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਪਾਠ 7 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਆਮ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟ: ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ, 'ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ (prospectus)' ਦਾ ਭਾਵ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ੀ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

- (a) ਅਥਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ (UIN);
- (b) ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼;
- (c) ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ;
- (d) ਬੀਮਾ ਕਵਰ ਲਈ ਵੇਰਵੇ ਸਮੇਤ ਵਾਰੰਟੀਆਂ, ਅਲਹਿਦਗੀਆਂ/ਛੋਟਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ।

ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:

- (a) ਬੀਮੇ ਵਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ;
- (b) ਇੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਬੀਮੇ ਲਈ ਪਾਤਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਰਗ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਸਪੈਕਟਸ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦ ਉੱਤੇ ਮੰਨਣਯੋਗ ਰਾਈਡਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜਰਨਲ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਐਡ-ਆਨ ਕਵਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ: ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਮਾਪਿਆਂ ਸਮੇਤ) ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ, ਸਿਹਤ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਤਪਾਦ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਬੀਮੇ ਲਈ ਜੀਵਨ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਵੇਰਵੇ, ਬੀਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਉਪਰੰਤ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਗਲਤ-ਬਿਆਨੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ/ ਮੈਡੀਕਲ ਫਾਰਮ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਦੇਣ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇੰਡ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਵਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੇ ਵਿਧਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 39 ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 39 ਦੇ ਵਿਧਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਿੱਤੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁੱਛੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸੰਭਾਵਿਤ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੱਚਤ ਤੇ ਨਿਵੇਸ਼, ਸਿਹਤ, ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਤੇ ਬੀਮੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਉਮਰ ਸਬੂਤ: ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ੋਖਮ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਉਮਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਠੀਕ ਉਮਰ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਠ 7 ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮਰ ਸਬੂਤ ਮਿਆਰੀ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

a) ਏਜੰਟ ਦੀ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ

ਏਜੰਟ ਮੁੱਢਲਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ-ਹੋਲਡਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋਖਿਮ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸਭ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਬਿਓਰੇ ਨੂੰ ਏਜੰਟ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਆਦਤਾਂ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਆਮਦਨ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

b) ਮੈਡੀਕਲ ਨਿਰੀਖਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਬਹੁਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਸਰੀਰਿਕ ਲੱਛਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੱਦ, ਭਾਰ, ਖੂਨ ਦਬਾਅ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਹਤ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮੇ ਲਈ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਹੀ ਅੰਡਰਰਾਈਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਕੇਸਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਅਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪਰੀਖਣ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਕ ਵਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

c) ਨੈਤਿਕ ਖਤਰਾ ਰਿਪੋਰਟ

ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਕਰਕੇ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਝ ਦੀ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਘਾਟੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੰਝ ਦੇ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਤਦ ਉਹ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਬਰਫ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ (skiing) ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਬਰਫ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੰਝ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

B. ਪਾਲਸੀ ਪੜਾਅ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

1. ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ

ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ (ਐਫਪੀਆਰ) ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਐਫਪੀਆਰ (FPR) ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

- i. ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ
- ii. ਪਾਲਸੀ ਨੰਬਰ
- iii. ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ
- iv. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਫਰੀਕਿਊਂਸੀ
- v. ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ
- vi. ਜੇਕਿਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਮਿਤੀ
- vii. ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ

viii. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਆਖਰੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ

ix. ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ

ਐਫਪੀਆਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਅਗਲੀਆਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਰਸੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਉਣ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦਾਂ (ਆਰਪੀਆਰ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਰਪੀਆਰ(RPR) ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬੀਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਤ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕਰਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਉੱਤੇ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੇ ਹੀ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਪਾਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਪ ਐਕਟ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸਟੈਪ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਜਾਂ ਉਲਝਣ, ਜੋ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਝੱਲਦੇ ਹਨ।

ਮਿਆਰੀ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

a) ਪਾਲਸੀ ਅਨੁਸੂਚੀ

ਪਾਲਸੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਫ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਚਿੱਤਰ 1 : ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭਾਗ

i. ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨਾਂ

ii. ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਕੁਝ ਆਮ ਵੇਰਵੇ ਹਨ:

- ✓ ਪਾਲਸੀ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤਾ
- ✓ ਜਨਮ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਦਿਨ ਉੱਤੇ ਉਮਰ
- ✓ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਮਿਆਦ
- ✓ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ
- ✓ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਰਕਮ
- ✓ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮਿਆਦ
- ✓ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਦੇਣ ਮਿਤੀ
- ✓ ਕੀ ਪਾਲਸੀ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ
- ✓ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦਾ ਨਾਂ
- ✓ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਢੰਗ - ਸਾਲਨਾ, ਛਿਮਾਹੀ, ਤਿਮਾਹੀ, ਮਹੀਨੇਵਾਰ, ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਕਟੌਤੀ
- ✓ ਪਾਲਸੀ ਨੰਬਰ - ਜੇ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਪਛਾਣ ਨੰਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

iii. ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਤੇ ਅਤੇ ਰਕਮ ਜਿਸਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਾਰਮ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਦਿਲ ਹਨ।

iv. ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਦਸਤਖਤ ਕਰਤਾ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਸਟੈਂਪ

v. ਲੋਕਲ ਬੀਮਾ ਲੋਕਪਾਲ ਦਾ ਪਤਾ।

b) ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਜਾਂ ਨਿਯਮ)

ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਮਿਆਰੀ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮਰ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਛੋਟ ਅੰਤਰਾਲ ਆਦਿ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਆਦ, ਇੱਕਲਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ (ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਪਾਲਸੀਆਂ। ਇਹ ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

c) ਖਾਸ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਖਾਸ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਫੇ ਉੱਤੇ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨੱਥੀ ਫਾਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਆਰੀ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਰੇਸ ਦਿਨ ਜਾਂ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ, ਅਕਸਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ, ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬੀਮਤ ਵਿਚਾਲੇ ਖਾਸ ਇਕਰਾਰ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਔਰਤ, ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਰਭਵਤੀ ਹੈ, ਦੀ ਗਰਭ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ (FPR) ਕੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ? ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵੀਂ ਚੋਣ ਕਰੋ।

- I. ਮੁਕਤ - ਜਾਂਚ ਸਮਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ
- II. ਸਬੂਤ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ
- III. ਪਾਲਸੀ ਹੁਣ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
- IV. ਪਾਲਸੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

C. ਪਾਲਸੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਛੋਟ ਸਮਾਂ

ਪਾਠ 4 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਛੋਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਚਾਲੂ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਨਾ-ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲੈਪਸ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਮੌਤ ਫਾਇਦਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਚਾਲੂ ਹੈ। "ਛੋਟ (ਗਰੇਸ) ਸਮਾਂ" ਨਿਯਮ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਦੇਯ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇਣਯੋਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਛੋਟ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਲੈਪਸ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਰਕਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਲੈਪਸ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਸਥਾਪਨ / ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ

ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਲੈਪਸ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੈਪਸ ਹੋਈਆਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਸਥਾਪਿਤ [ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ] ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। IRDAI ਉਤਪਾਦ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਗ਼ੈਰ-ਲਿੰਕ ਕੀਤੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਨਾ-ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 5 ਸਾਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਲਿੰਕ ਕੀਤੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ 3 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਮੁੜ-ਸਥਾਪਨ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਪਰ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਬੀਮਤ ਦਾ ਬਿਨਾਂ-ਸ਼ਰਤ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- i. ਤਹਿਸੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ: ਪਾਲਸੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇੰਡ ਦੇ ਮੁੜ-ਸਥਾਪਨ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਾਈ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਅਰਜ਼ੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ।
- ii. ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਬੀਮਾ-ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ: ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬੀਮਤ ਦੀ ਬੀਮਾਯੋਗਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਬੂਤ ਦੇਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਤੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸਦਾਚਾਰ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਿਗੜਨੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- iii. ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ: ਪਾਲਸੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਦੇਯ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਸਭ ਲੰਘੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- iv. ਨਿਰੰਤਰ ਬੀਮਾ-ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਧਾ ਜਾਂ ਜ਼ੇਖਿਮ ਕਵਰ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕਰਕੇ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ-ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੰਗੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਹਰੇਕ ਨਿੱਜੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੈਪਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾ-

ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਸਧਾਰਨ ਬਿਆਨ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾਯੋਗਤਾ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:

- i. ਜਦੋਂ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਲੈਪਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਹਿ ਲਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਲਗਭਗ।
- ii. ਜੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਕੋਲ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਤਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਜਾਂ ਅੰਕਿਤ ਮੁੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਲੈਪਸ ਹੋਈਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦਾ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੈਪਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਵਾਸਤੇ।

ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਬੀਮਾ ਐਕਟ, 1938 (ਸੈਕਸ਼ਨ 113) ਪਾਲਸੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਚਾਲੂ ਰੱਖ ਕੇ ਲੈਪਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਕੋਲ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ ਰਕਮ ਦੇ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

a) ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ

ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਉਹ ਰਕਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ-ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੇ ਪਲਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋ, ਮਤਲਬ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਕਢਵਾਉਣਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਕੋਲ ਅਕਸਰ ਚਾਰਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਉੱਤੇ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਸੂਚੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਢੰਗ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਬੀਮੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮ, ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ-ਭੁਗਤਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਨ ਉੱਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲ ਨਕਦ ਦੀ ਰਕਮ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਰਕਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਬੋਨਸ, ਰਿਕਵਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਰਕਮ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ [GSV]: IRDAI ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (2019 ਦੀਆਂ ਸੇਧਾਂ) ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲਗਾਤਾਰ ਦੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ [GSV] ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕਨੂੰਨ ਹੈ। ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ, ਜੋ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ (ਕਹਿ ਲਵੇ 30%) ਦੇ ਫੀਸਦੀ ਵਜੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਲ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। GSV ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

b) ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀਧਰਕ ਨੂੰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਤੋਂ ਧਨ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਨਕਦ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਦੇ ਕੁਝ ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਮੰਨ ਲਵੇ 90%)। ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਰਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਰਕਮ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਵਸੂਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਛਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਸਾਲਨਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਣਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹਨ, ਜੇ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਬਾਕੀ ਖੜ੍ਹੇ (ਨਾ-ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ) ਕਰਜ਼ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਫਾਇਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਦੇਣਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਜ਼ ਪਾਲਸੀਧਰਕ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬੀਮਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਜ਼ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਕਰਕੇ ਪਾਲਸੀ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)। ਜਿੱਥੇ ਪਾਲਸੀਧਰਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ (ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ) ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੇ ਹੱਕ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਅਰਜਨ ਨੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੇਣਯੋਗ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ 2.5 ਲੱਖ। ਅਰਜਨ ਕੋਲ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਜ਼ ਤੇ ਵਿਆਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਰਕਮ 1.5 ਲੱਖ। ਇਸਕਰਕੇ ਅਰਜਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਖਾਸ ਪਾਲਸੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ

a) ਨਾਮਜ਼ਦ

- i. ਬੀਮਾ ਐਕਟ 1938 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 39 ਅਧੀਨ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਪਾਲਸੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- ii. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- iii. ਨਾਮਜ਼ਦ ਵੈਧ ਡਿਚਾਰਜ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਟਰੱਸਟੀ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- iv. ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- v. ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- vi. ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤਸਦੀਕ (ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ) ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਸਦੀਕ ਜਾਂ ਵਸੀਅਤ ਰਾਹੀਂ ਰੱਦ ਜਾਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੋਲ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਧਨ ਸਿਰਫ਼ ਕਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੋਲ ਪੂਰੇ (ਜਾਂ ਅਧੂਰੇ) ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੀਮਾ ਐਕਟ 1938 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 39(7) ਦੇ ਅਧੀਨ, 26 ਦਸੰਬਰ 2014 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪਰਿਪਕਣ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਿਆਂ, ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭਪਾਤਰ ਵਜੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ।

ਜੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾਬਾਲਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਗਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਬਾਲਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ। ਪਾਲਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 39(11) ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਲਾਭ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਤਰ ਹੋਣਗੇ।

ਚਿੱਤਰ 2 : ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ

b) ਨਿਯੁਕਤੀ / ਸਪੁਰਦਗੀ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਵਾਅਦਾ ਜਾਂ ਕਰਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬੀਮਤ ਲਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਨ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਿੱਤੀ ਸੰਗਠਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਪੇਸ਼ਗੀ ਕਰਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਕਸਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਸੁਪਰਦਗੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਹੱਕ, ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਹਿੱਤ (ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ। ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ (assignor) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਦਾਰ (assignee) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਕਰਕੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਲਈ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 3 : ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ

ਸ਼ਰਤ ਸਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀ	ਪੂਰਨ ਨਿਯੁਕਤ
ਸ਼ਰਤ ਸਹਿਤ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	<ul style="list-style-type: none"> ਅਸਲ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਅਧਿਕਾਰ, ਹੱਕ ਅਤੇ ਹਿੱਤ, ਜੋ ਕਿ ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੱਕ ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ ਇਸਕਰਕੇ ਪਾਲਸੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਚਾਹੇ ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਲਸੀ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਕਰਜ਼।

ਵੈਧ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ

ਆਓ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੇਖੀਏ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

- i. ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਅਸਲ ਹੱਕ ਅਤੇ ਮਾਲਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣੇ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਿੱਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
- ii. ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- iii. ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ:

- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਪੂਰੇ ਜਾਂ ਅਧੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ
- ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੇ ਟਰਾਂਸਫਰਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਏਜੰਟ ਵਲੋਂ ਦਸਤਖਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਵਲੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਟਾਈਟਲ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸਾਧਨ ਉੱਤੇ ਤਸਦੀਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।
- ਸੈਕਸ਼ਨ 38(2) ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਹੀ ਹੈ।
- ਪਰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਝ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਇੰਝ ਦੇ ਟਰਾਂਸਫਰ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 4 : ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮ

ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ

a) ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਪਾਲਸੀ:

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਵਲ ਵਾਅਦੇ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗੁੰਮ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਢੰਗ ਅਪਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਹਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕਥਿਤ ਗੁਆਚਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਗੁਆਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰਜ਼ਾਨਾ ਬੱਡ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਕੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਭੁਗਤਾਨ ਛੇਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਗੁਆਚਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਕੋਮੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਉੱਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਪਾਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

b) ਤਬਦੀਲੀ

ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਪਾਲਸੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬੀਮਤ ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

- ✓ ਨਾਂ ਜਾਂ /ਪਤੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ;
- ✓ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ, ਜੇ ਇਹ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ;
- ✓ ਦੂਹਰੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਫਾਇਦੇ ਜਾਂ ਪੱਕੀ ਅਪੰਗਤਾ ਫਾਇਦੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ।

ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਢੁੱਕਵੀਂ ਤਸਦੀਕ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਖਰੇ ਸਫ਼ੇ ਰਾਹੀਂ। ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

- i. ਬੀਮੇ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ [ਜਿੱਥੇ ਜੇਖਿਮ ਵੱਧਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ]
- ii. ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਕਮੀ
- iii. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ
- iv. ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ
- v. ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਾਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ
- vi. ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ
- vii. ਬਿਨਾਂ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਫਾਇਦੇ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ
- viii. ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ
- ix. ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਦੂਹਰਾ ਦੁਰਘਟਨਾ ਬੀਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਇਹਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜੇਖਿਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ; ਫਾਇਦੇ

ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਫਾਇਦਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ; ਬੀਮੇ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ, ਜਿੱਥੇ ਜੋਖਿਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 2

ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ?

- I. ਬੀਮਤ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ
- II. ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ
- III. ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ
- IV. ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ

ਸਾਰ

- ਸਿਹਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਆਦਤਾਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਆਮਦਨ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਏਜੰਟ ਵਲੋਂ ਏਜੰਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਖਾਸ ਸਰੀਰਿਕ ਲੱਛਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੱਦ, ਭਾਰ, ਖੂਨ ਦਬਾਅ, ਦਿਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਹਕ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਕਰਕੇ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਝ ਦੀ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਘਾਟੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ (ਐਫਪੀਆਰ) ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਐਫਪੀਆਰ (FPR) ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।
- ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬੀਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਤ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕਰਾਰ ਹੈ।
- ਮਿਆਰੀ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਜਾਂ ਨਿਯਮ) ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।
- ਛੋਟੇ (ਗਰੇਸ) ਸਮਾਂ ਨਿਯਮ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਦੇਯ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

- ਮੁੜ-ਸਥਾਪਨ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਾਲੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਬਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਹੈ।
- ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਆਮ ਵਪਾਰਕ ਕਰਜ਼ ਤੋਂ ਦੋ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਲਸੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੀਮਤ ਦੀ ਕਰੈਡਿਟ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਉਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਤ ਵਿਅਕਤੀ/ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਹੱਕ, ਮਾਲਕੀ ਅਤੇ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ (ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ। ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇ ਕਿ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਕਰਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਤੇ ਬੀਮਤ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਏਜੰਟ ਦੀ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ
2. ਮੈਡੀਕਲ ਨਿਰੀਖਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ
3. ਨੈਤਿਕ ਖਤਰਾ ਰਿਪੋਰਟ
4. ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਸੀਦ (FPR)
5. ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
6. ਪਾਲਸੀ ਅਨੁਸੂਚੀ
7. ਮਿਆਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ/ਨਿਯਮ
8. ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
9. ਛੋਟ ਸਮਾਂ
10. ਪਾਲਸੀ ਲੈਪਸ

11. ਪਾਲਸੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ
  12. ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ
  13. ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ
  14. ਨਿਯੁਕਤੀ
-

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਜਵਾਬ 2 - ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-08

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਏਜੰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਵਿਤ ਗਾਹਕ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਾਲਸੀ ਜਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਮੋੜ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ। ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ - ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ
- B. ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ
- C. ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

A. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ - ਮੁੱਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਮਕਸਦ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਦੋ ਮਕਸਦ ਹਨ

- i. ਜ਼ੇਖਮ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਜ਼ੇਖਮ ਨੂੰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜ਼ੇਖਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ।
- ii. ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਉਲਟ-ਚੋਣ ਰੋਕਣਾ

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਲਈ ਹਰੇਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜ਼ੇਖਿਮ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤਦ ਬੀਮਾ ਨਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ, ਦੇ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਲਟ-ਚੋਣ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੀਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਪੱਧਤੀ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਚੋਣ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਪਵੇਗਾ।

2. ਜ਼ੇਖਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ

ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਪੱਖਤਾ (equity) ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜ਼ੇਖਿਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੌਤ-ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਐਸਤ ਜ਼ੇਖਿਮ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਤ-ਦਰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

a) ਜ਼ੇਖਿਮ ਵਰਗੀਕਰਨ

ਬਰਾਬਰ ਨਿਰਪੱਖ ਲਈ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਜ਼ੇਖਿਮ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ੇਖਿਮਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਜ਼ੇਖਿਮ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜ਼ੇਖਿਮ ਵਰਗ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 1 : ਜੋਖਿਮ ਵਰਗੀਕਰਨ

i. ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ

ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਮੌਤ-ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਏ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ।

ii. ਤਰਜੀਹੀ ਜੋਖਿਮ

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਕਰਕੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

iii. ਅਲਪ-ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ

ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਮੌਤ ਦਰ ਐਸਤ ਜਾਂ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਬੀਮਾਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਬੀਮੇ ਨੂੰ ਉੱਚ (ਜਾਂ ਵਾਧੂ) ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਰਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

iv. ਇਨਕਾਰੀ ਜੀਵਨ

ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪੰਗਤਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮੌਤ ਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣਯੋਗ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਤਾਜ਼ਾ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਪਰੇਸ਼ਨ।

3. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੋ ਪੱਧਰ ਹਨ:

- ✓ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ
- ✓ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ

a) ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਮੁੱਢਲਾ ਢੰਗ

ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਤਾ ਦੇ ਢੁੱਕਵੇਂਪਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਏਜੰਟ ਮੁੱਢਲੇ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਮਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਏਜੰਟਾਂ ਵਲੋਂ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਜੰਟ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧੋਖਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਵਜੋਂ ਏਜੰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਜੇਕਿਮ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਲਈ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਐੱਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੱਥ ਗਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ।

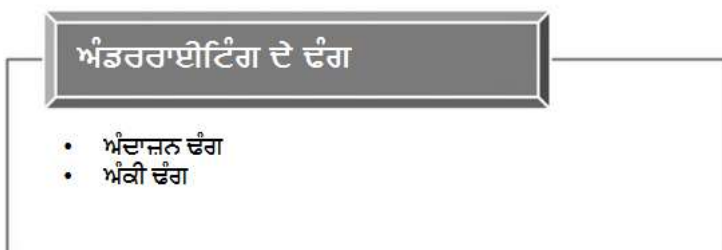
ਏਜੰਟ ਇੱਥੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸੱਚ ਹਨ।

b) ਵਿਭਾਗੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪੱਧਰ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਢੰਗ

ਚਿੱਤਰ 2 : ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਢੰਗ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਸਮਝ ਢੰਗ	ਸੰਖਿਅਕ ਢੰਗ
ਇਹ ਢੰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਝ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਜਟਿਲ ਕੇਸਾਂ ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਇਹ ਢੰਗ ਅਧੀਨ, ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਸਭ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਕਾਰਕਾਂ ਲਈ ਸਕਰਾਤਮਕ ਦਰਜਾ ਅੰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕਰਾਤਮਕ ਜਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਕਾਰਕਾਂ ਲਈ ਨਕਰਾਤਮਕ ਅੰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ)।
ਉਦਾਹਰਨ: ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ / ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।	ਉਦਾਹਰਨ: ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਛੇਤੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੇ ਅਤੀਤ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਕਰਾਤਮਕ ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਦਿੱਤੇ ਕੁੱਲ ਅੰਕ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਜ਼ੋਖਮ ਦੀ ਹੱਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਭਾਗ ਮੈਡੀਕਲ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਰੈਫਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਇਹ ਸਕਰਾਤਮਕ/ਨਕਰਾਤਮਕ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਜੋੜ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਮੌਤ ਰੇਟਿੰਗ (EMR) ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਧ EMR ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਅਰਧ-ਮਿਆਰੀ ਹੈ। ਜੇ EMR ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਬੀਮੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਫੈਸਲੇ

ਆਉ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਲੈਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

- a) ਸਧਾਰਨ ਦਰ (ਓਆਰ) ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੇਟਿੰਗ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਉਸ ਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਜਾਂ ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਚਿੱਤਰ 3 : ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਫੈਸਲੇ

- b) ਵਾਧੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ: ਇਹ ਅਲਪ-ਮਿਆਰੀ ਜੇਖਿਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਆਮ ਢੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰਣੀਬੱਧ ਦਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- c) ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਰੱਖਣ (ਲੀਅਨ) ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲੀਅਨ ਇੱਕ ਰੋਕੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਉਸ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ (ਅਧੂਰੇ ਜਾਂ ਪੂਰੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ: ਬੀਮਤ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਟੀਬੀ ਵਰਗੀ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਹਤਯਾਬ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਲੀਅਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿੱਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਟੀਬੀ ਦੇ ਕਰਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਘਟੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਹੀ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ।

- d) ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ: ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਕਟਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਝ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਮੌਤ ਫਾਇਦੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਰਭਵਤੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗਰਭ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਮੰਨ ਲਵੇ ਕਿ ਡਿਲਵਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੌਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਦੇਣਯੋਗ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

- e) ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਟਾਲਣਾ: ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਬੀਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲੱਛਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋਖਿਮ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ: ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਲਈ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਟਾਲ ਦੇਣਾ ਸਿਆਣਪ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵੱਧ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੱਕ ਔਰਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਦਾ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਟਾਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ?

- I. 18 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ
- II. ਖਿਡਾਰੀ
- III. ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਡਜ਼ ਹੈ
- IV. ਆਪਣੀ ਬਿਨਾਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਘਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ

B. ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

1. ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੀਮਾਯੋਗਤਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬੀਮੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪਲਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਰਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੀਮੇ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

2. ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਹਾਲਤ

ਪਰ ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਬੀਮੇ ਦੇ ਕੁਝ ਪਲਾਨ, ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੀ ਉੱਪਰਲੀ ਹੱਦ, ਦਾਖਲਾ ਉਮਰ ਹੱਦ, ਬੀਮੇ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਟਰਮ ਆਦਿ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

3. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਰੇਟਿੰਗ ਕਾਰਕ

ਰੇਟਿੰਗ ਕਾਰਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬੀਮਤ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚਲੇ ਵਿੱਤੀ ਹਾਲਤ, ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਆਦਤਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ, ਨਿੱਜੀ ਸਿਹਤ ਅਤੀਤ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਜੀ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਖਿਮ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਸੰਕਟਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਭਵਿਤ ਅਸਰ ਤੇ ਜੋਖਿਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ।

ਰੇਟਿੰਗ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਉਹ, ਜੋ ਕਿ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰਿਕ [ਮੈਡੀਕਲ] ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਅਕਸਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਮਦਨ, ਪੇਸ਼ਾ, ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਆਦਤਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਲਈ ਯੋਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

a) ਔਰਤ ਬੀਮਾ

ਔਰਤ ਅਕਸਰ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਲੰਮਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਸਕਰਕੇ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮਰਦ ਦਬਦਬੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਬੁਰਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰੋਜ਼ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਗਰਭ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਔਰਤ ਦੀ ਬੀਮਾ-ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬੀਮੇ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪੂਰਾ ਬੀਮਾ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਕਮਾਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

b) ਨਾਬਾਲਗ

ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਕੋਲ ਖੁਦ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਕਰਕੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ

ਸਰਪਰਸਤ ਦੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੀਮੇ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਲਈ ਬੀਮੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

i. ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਿਕ ਢਾਂਚਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ

ਪੇਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਰੀਰਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰੀਰਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਜੋਖਿਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ii. ਢੁੱਕਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੀਤ

ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋਖਿਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

iii. ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਢੁੱਕਵਾਂ ਬੀਮਾ ਹੈ

ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਲੈਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਕੋਲ ਬੀਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

c) ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ

ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਨੂੰ ਚੈਕਿੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੀਮੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬੀਮਤ ਦੀ ਸਾਲਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਲਨਾ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਦਸ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਗੁਣਾ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਨੁਪਾਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਚੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਲਨਾ ਆਮਦਨ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ 3 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਖਾਸ ਚਿੰਤਾ ਇੰਡ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਜੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਡ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦਾ ਤੀਜਾ ਕਰਨ ਸੇਲਸ ਮੈਨ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਲਤ-ਵਿਕਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭਾਵ ਉਸ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੰਝ ਦਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਾਲਨਾ ਆਮਦਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

d) ਉਮਰ

ਮੌਤ ਦਾ ਜ਼ੋਖਮ ਉਮਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਬੀਮੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਜੇ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਝ ਦਾ ਬੀਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਮਰ ਨਾਲ ਵੱਧਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁੱਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਰਕਮ ਦੀ ਬੀਮੇ / ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਲਈ ਜਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸੀਜੀ, ਈਈਜੀ, ਛਾਤੀ ਦਾ ਐਕਸਰੇ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ ਹਨ। ਇਹ ਟੈਸਟ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਜਾਂ ਸਧਾਰਨ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨਾਂ

ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਬੀਮਤ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਟਿਕਾਣੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੀ ਬਰਾਚ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਕ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਬੀਮਾਯੋਗ ਹਿੱਤ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

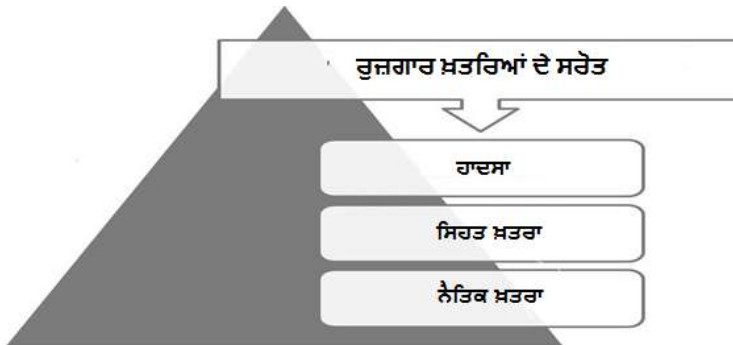
ਇੰਝ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਏਜੰਟ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਰਾਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏਜੰਸੀ ਮੈਨੇਜਰ / ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨੈਤਿਕ ਜੋਖਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

e) ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖ਼ਤਰੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ✓ ਹਾਦਸਾ
- ✓ ਸਿਹਤ ਖ਼ਤਰਾ
- ✓ ਨੈਤਿਕ ਖ਼ਤਰੇ

ਚਿੱਤਰ 4 : ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸੰਕਟਾਂ ਦੇ

ਸਰੋਤ

- i. ਦੁਰਘਟਨਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਜੋਖਿਮ ਦੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਸ ਕਲਾਕਾਰ, ਪੈਡ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਢਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਸਟੰਟ ਕਲਾਕਾਰ।
- ii. ਸਿਹਤ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਜਿਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਕਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਸੰਕਟ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
  - ✓ ਕੁਝ ਕੰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਉਣਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰੀਰਿਕ ਦਬਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
  - ✓ ਹਾਲਤ, ਜਿੱਥੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਾਣ ਧੂੜ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰਜਨਕ ਕਣ (ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ, ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
  - ✓ ਉੱਚ ਦਬਾਉ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਜਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਨਾਲ ਤੀਬਰ ਦਬਾਅ ਘਟਨਾ (decompression) ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

✓ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਕੰਮ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੰਗ ਥਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਵੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ) ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

iii. ਨੈਤਿਕ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਕਰਕੇ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਰੁਚੀਆਂ ਜਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਪੈਦਾ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਈਟ ਕਲੱਬ ਵਿੱਚ ਡਾਂਸਰ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਮਾ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਬਾਡੀਗਾਰਡ' ਹਨ। ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਪਰਸਟਾਰ ਕਲਾਕਾਰ, ਦੇ ਕੰਮ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਕਾਰਨ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਦੁਖਦਾਈ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਿਸੇ ਖਤਰਨਾਕ ਵਰਗ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮੇ ਲਈ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਵਾਲਾਨਾਮਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ, ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਜੋਖਿਮਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਵੇਰਵੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਖਰਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਰੇਟਿੰਗ ਵੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬੀਮੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਰੁਪਏ)। ਇੰਝ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੀਮਤ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

f) ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ

ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਆਦਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਏਜੰਟ ਦੀ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਖਤਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਜੋਖਿਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਲੱਛਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ:

ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਖੁਦ ਲਈ ਜੋਖਿਮ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਜੋਖਿਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਅੱਜ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਟਕਾ ਤੇ ਪਾਨ ਮਸਾਲਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਟ ਵਸੂਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਰਾਬ: ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਜਾਂ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜਿਗਰ ਦੇ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਅਸਰ, ਹਜ਼ਮਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਹਾਦਸਿਆਂ, ਹਿੰਸਾ, ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਦੁਰਵਿਹਾਰ, ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ: ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਸਮਗਰੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਜਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇੰਝ ਦੀਆਂ ਉਤੇਜਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਕਰਨਾ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁਜ਼ਰਮਾਨਾ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 2

ਹੇਠ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਨੈਤਿਕ ਸੰਕਟ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ?

- I. ਸਟੰਟ ਕਲਾਕਾਰ ਸਟੰਟ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ
- II. ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ
- III. ਬੀਮਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਹੈ
- IV. ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੇ ਪਾਲਸੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਗੁਆ ਦਿੱਤੇ ਹਨ

C. ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

1. ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ

ਆਓ ਕੁਝ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਿਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਓ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੀਏ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ 5 : ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਰਨ, ਜੋ ਕਿ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

a) ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ

ਮੋਤ-ਦਰ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- i. ਖਾਨਦਾਨੀ: ਕੁਝ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ।
- ii. ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਐਸਤ ਲੰਮੀ ਉਮਰ: ਜਦੋਂ ਮਾਪੇ ਕੁਝ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਂ ਕੈਂਸਰ ਨਾਲ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।
- iii. ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮਾਹੌਲ: ਤੀਜਾ ਹੈ ਮਾਹੌਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲਾਗ (infection) ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੋਖਿਮਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸਕਰਕੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਲਟ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੰਝ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਮੈਤ-ਦਰ ਰੇਟਿੰਗ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

b) ਨਿੱਜੀ ਅਤੀਤ

ਨਿੱਜੀ ਅਤੀਤ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਬੀਮਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੀੜਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮਤ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲਈ ਵੀ ਇਲਾਜ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵੱਡੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਸੰਬੰਧੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਸਾਹ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੰਬੰਧੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਘਾਤਕ ਰਸੋਲੀ/ ਕੈਂਸਰ, ਗੁਰਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਨਾੜੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਨੁਕਸ, ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਸਟਰਿਕ ਅਲਸਰ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੀ ਸਾਰਉਸਿਸ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

c) ਨਿੱਜੀ ਲੱਛਣ

ਇਹ ਵੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲਈ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

i. ਬਣਤਰ

ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਕੱਦ, ਭਾਰ, ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦਾ ਘੇਰਾ। ਦਿੱਤੀ ਉਮਰ ਤੇ ਉਚਾਈ ਲਈ, ਮਿਆਰੀ ਭਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਭਾਰ ਇਸ ਮਿਆਰੀ ਭਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਫੁੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਟ ਘੇਰਾ ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਛਾਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ii. ਖੂਨ ਦਬਾਉ

ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਖੂਨ ਦਬਾਉ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਮਾਪ ਹਨ

✓ ਦਿਲ ਦੀ ਸੁੰਗੜਨ (systolic)

✓ ਦਿਲ ਦਾ ਫੈਲਾਅ (Diastolic)

ਜਦੋਂ ਦਿੱਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚ ਖੂਨ ਦਬਾਅ ਜਾਂ ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈਪੋਟੈਨਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਧ ਖੂਨ ਦਬਾਅ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

iii. ਪੇਸ਼ਾਬ - ਖਾਸ ਗਰੇਵਟੀ

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪੇਸ਼ਾਬ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਗਰੇਵਟੀ ਦਾ ਮਾਪ ਪੇਸ਼ਾਬ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੂਣਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

d) ਬੈਕਡੇਟਿੰਗ:

ਬੈਕਡੇਟਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਸੀਂ 1 ਜੂਨ 2013 ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਜਿਆਦਾ ਵਧੀਆ ਰਿਟਰਨ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ 2013 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ 2013 ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਬੈਕ-ਡੇਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਆਜ ਨਹੀਂ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੈਕ-ਡੇਟਿੰਗ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

(i) ਉਮਰ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇਣ ਲਈ: ਜਦੋਂ ਪਾਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਨੇੜਲੀ ਉਮਰ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜੇ ਤੁਸੀਂ 32 ਸਾਲ ਤੇ 7 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ 33 ਸਾਲ ਦਾ ਮੰਨੇਗਾ। ਇਹ ਨੇੜਲੀ ਉਮਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਨੂੰ 32 ਸਾਲ ਤੇ 5 ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਮੰਨੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ 32 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਸਤੇ ਪਲਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਘੱਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੋਗੇ।

(ii) ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ: ਕਈ ਕਿੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਮਦਨ ਨਿਰੰਤਰ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਘੱਟ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ (ਆਫ-ਸੀਜ਼ਨ) ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੈਕ-ਡੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮੌਸਮੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈਣ ਦੇ

ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੀਮੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਵਾਢੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਕਡੇਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iii) ਖਾਸ ਤਾਰੀਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ: ਤੁਸੀਂ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਾਰੀਖ ਲਈ ਬੈਕ-ਡੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਮਦਿਨ ਅਤੇ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ। ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਦੇਯ ਤਾਰੀਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੌਖਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

(iv) ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵੇ: ਬੈਕਡੇਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਘੱਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਰਚ 2000 ਵਿੱਚ ਖਰੀਦੀ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਅਪਰੈਲ 1999 ਵਿੱਚ ਬੈਕ-ਡੇਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਲਸੀ ਮਾਰਚ 2030 ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਪਰੈਲ 2029 ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੰਡਾਊਮੈਂਟ ਪਾਲਸੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਫਾਇਦਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 3

ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਤੀਤ ਦੀ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ?

- I. ਅਮੀਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੱਚੇ
- II. ਕੁਝ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ
- III. ਗਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ
- IV. ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਮਾਹੌਲ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਕਾਰਕ ਹੈ।

ਸਾਰ

- ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਲਈ ਅੰਡਰਰਾਈਟਰ ਜੋਖਿਮ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੇ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਜੋਖਿਮਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਜੋਖਿਮ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਪੜਾਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:
  - ✓ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ
  - ✓ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਵਿਭਾਗੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ
- ਅੰਡਰਰਾਈਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਦਰਾਂ ਉੱਤੇ ਮਿਆਰੀ ਜੋਖਿਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਲਪ-ਮਿਆਰੀ ਜੋਖਿਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਖਰਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੋਖਿਮ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਟਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੀਮੇ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਪਰੀਖਣ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਰੇਟਿੰਗ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਹਨ
  - ✓ ਉਮਰ
  - ✓ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ
  - ✓ ਨੈਤਿਕ ਖਤਰਾ ਆਦਿ
- ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ ਲਈ ਰੇਟਿੰਗ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ
  - ✓ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਅਤੀਤ,
  - ✓ ਖਾਨਦਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੀਤ ਆਦਿ

ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ

1. ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ
2. ਮਿਆਰੀ ਜੀਵਨ
3. ਗ਼ੈਰ-ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ
4. ਰੇਟਿੰਗ ਪੱਖ
5. ਮੈਡੀਕਲ ਅੰਡਰਰਾਈਟਿੰਗ
6. ਵਿਰੋਧੀ-ਚੋਣ

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 - ਸਹੀ ਚੋਣ III ਹੈ।

ਜਵਾਬ 2 - ਸਹੀ ਚੋਣ II ਹੈ।

ਜਵਾਬ 3 - ਸਹੀ ਚੋਣ II ਹੈ।

ਪਾਠ L-09

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵੇ

ਪਾਠ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਇਹ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲਾਭਪਾਤਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਢੰਗਾਂ, ਬਸ਼ਰਤਾਂ ਬੀਮਤ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲੁਕਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

- A. ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਾਰਵਾਈ
- B. ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਦਾਅਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ
- C. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਾਰਵਾਈ

A. ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਾਰਵਾਈ

ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਅਸਲ ਇਮਤਿਹਾਨ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦਾ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਅਤੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

IRDAI ਦਾ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮ 2017 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ (required) ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ।

ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਭ ਢੁਕਵੇਂ ਪੇਪਰ/ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ, ਰੱਦ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫ਼ੋਰਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੇ 90 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ 30 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

IRDAI ਨੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵੇ, ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਵਾਰਸ਼ਿਕੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ, ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਚੈਕ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ RBI ਵਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧਾ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਰੈਡਿਟ ਦੇ ਕੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇਣ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਮੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਵਾਅਦੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰ ਚਾਲੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਾਅਵੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ:

- i. ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾਅਵੇ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
- ii. ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ

ਚਿੱਤਰ 1 : ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾਅਵਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੇ KYC ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ

ਇੱਝ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- i. ਬੀਮਤ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ;
- ii. ਬੀਮਤ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅੰਤਰਾਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇਣਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਾਂ ਵਾਰਸ਼ਿਕੀ (ਪੈਸ਼ਨ) ਪਲਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ।
- iii. ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਾਪਰਨਾ (ਰਾਈਡਰ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ);
- iv. ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਸਮਰਪਨ ਕਰਨਾ;

B. ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਕੀ ਦਾਅਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ

- i. ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ii. ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਮਿਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਮਿਤੀ, ਜਦੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਫਾਇਦੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਧਨ ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕਰਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- iii. ਸਮਰਪਣ ਮੁੱਲ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋਰ ਦਾਅਵੇ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਘਟਨਾ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸ ਨੂੰ

ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਕਢਵਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਢਵਾਉਣ ਉੱਤੇ ਅਕਸਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਪੂਰੇ ਬੀਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਕਰਕੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਵੀ ਉਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬੀਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣੀ ਹੈ।

- iv. ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲੋਂ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਤੇ ਹੋਰ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- v. ਵਾਰਸ਼ਕੀਆਂ: ਵਾਰਸ਼ਕੀ ਭੁਗਤਾਨ (ਪੈਨਸ਼ਨ ਪਲਾਨ) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀ ਫਾਇਦੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਇੰਝ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਪੁਰਦ (assignor) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਫਾਇਦੇ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀ ਫਾਇਦੇ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇੰਝ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ਰਤੀਆ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।।

ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਜਾਂ ਸਮਰਪਨ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਬੀਮਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ: ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:

a) ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਫਾਇਦਾ ਭੁਗਤਾਨ

ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

I. ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਸਮਰਪਨ

ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ, ਬੋਨਸ, ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੀ ਪਾਲਸੀ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਵਲੰਟੀਅਰ ਖਾਤਮਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਸਪਰਮਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਪੇਡ-ਅੱਪ ਮੁੱਲ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਸਮਰਪਨ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦਾ ਫੀਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਸਮਰਪਣ ਮੁੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਸਮਰਪਣ ਮੁੱਲ (GSV) ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

II. ਰਾਈਡਰ ਫਾਇਦਾ

ਰਾਈਡਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀ ਰਾਈਡਰ ਅਧੀਨ, ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਾਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਘਾਤਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਹਸਪਤਾਲ ਦੇਖਭਾਲ ਰਾਈਡਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਬੀਮਤ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਲਾਜ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਈਡਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਪਾਲਸੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਾਅਵਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

III. ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵਾ

ਇੰਡ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਬੀਮਤ ਪੂਰੀ ਸਕੀਮ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹੇ, ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

- i. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਸਕੀਮ: ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵੇ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਬੋਨਸ ਦੇ ਜੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੇ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ii. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਵਾਪਸੀ (ROP) ਸਕੀਮ: ਕੁਝ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਉੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਾਲਸੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- iii. ਯੂਨਿਟ ਲਿੰਕਡ ਬੀਮਾ ਸਕੀਮ (ਯੂਲਿਪ)(ULIP): ਯੂਪਿਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵੇ ਵਜੋਂ ਫੰਡ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- iv. ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਸਕੀਮ: ਧਨ-ਵਾਪਸੀ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਿਉਂਦੇ-ਰਹਿਣ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

b) ਮੈਂਤ ਦਾਅਵਾ

ਜੇ ਬੀਮਤ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਹਾਦਸੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਰਕੇ, ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਈ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਬੇਨਸ, ਜੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੈ, ਵਿੱਚੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮਾਂ [ਜਿਵੇਂ ਬਕਾਇਆ ਪਾਲਸੀ ਕਰਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਜ] ਘਟਾ ਕੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂਤ ਦਾਅਵਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਿਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਹੋਣ। ਮੈਂਤ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਮੈਂਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਸਰ ਇਕਰਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂਤ ਦਾਅਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

- ✓ ਜਲਦੀ (ਪਾਲਸੀ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਿੱਚ) ਜਾਂ
- ✓ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ (ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ)

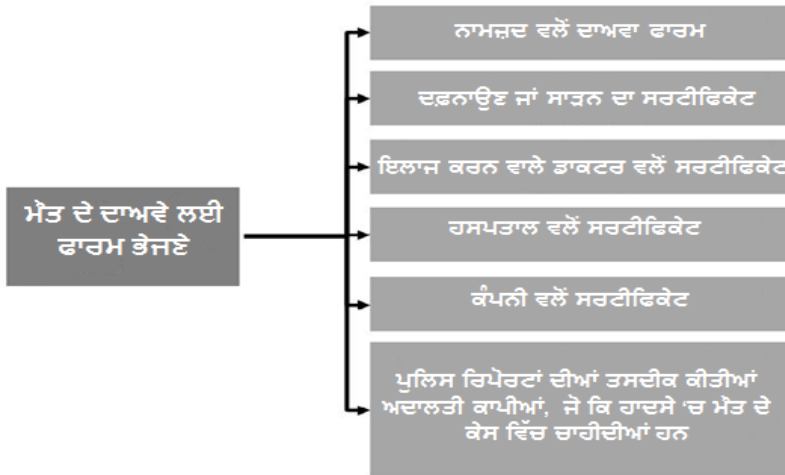
ਨਾਮਜ਼ਦ ਜਾਂ ਸਪੁਰਦਦਾਰ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਿਸ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੈਂਤ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

i. ਮੈਂਤ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ

ਅਕਸਰ ਲਾਭਪਾਤਰ ਵਲੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

- ✓ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਫਾਰਮ
- ✓ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਜਾਂ ਜਲਾਉਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
- ✓ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
- ✓ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
- ✓ ਨੈਕਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
- ✓ ਨਗਰਪਾਲਿਕਾ ਵਲੋਂ ਮੈਂਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਮੈਂਤ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ
- ✓ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਫਆਈਆਰ), ਪੜਤਾਲ ਰਿਪੋਰਟ, ਪੋਸਟਮਾਰਟ ਰਿਪੋਰਟ, ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿੱਤਰ 2 : ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮ

ii. ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੇਸ਼ਕਰਤਾ ਨੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਭ ਫਾਇਦੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

iii. ਸੈਕਸ਼ਨ 45: ਨਿਰਵਿਵਾਦਤਾ ਸ਼ਰਤ

ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰਮਾਨਾ ਬੀਮਾ ਐਕਟ 1938 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ

ਸੈਕਸ਼ਨ 45 ਮੁਤਾਬਕ:

“ਜੀਵਨ ਬੀਮੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਜ਼ੋਖਿਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਚਲਣ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਰਾਈਡਰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਜੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

C. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਾਰਵਾਈ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਮਿਆਰੀ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, IRDAI ਨੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 8: ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਢੰਗ

- i. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
- ii. ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ, ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ, ਦਾਅਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ।
- iii. IRDAI (ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 2017 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਤ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ, ਰੱਦ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਸਭ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪੇਪਰ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 30 ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਛੇਤੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਦਾਅਵਾ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- iv. ਜੇਕਰ ਦਾਅਵਾ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਭੁਗਤਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕਰਤਾ ਦਾਅਵਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਰਕਮ ਸੰਭਾਲੇਗਾ ਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ (ਸਭ ਪੇਪਰ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ)
- v. ਜਿੱਥੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਬ-ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (iv) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਬੈਂਕ ਦਰ ਤੋਂ 2% ਵੱਧ ਦਰ ਨਾਲ ਦਾਅਵੇ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਏਜੰਟ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਫਾਰਮ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਿਸ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰ ਨੂੰ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸੇਵਾ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਇੰਡ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਖ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਏਜੰਟ ਕੋਲ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਹਵਾਲਾ (reference) ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਕਰੋ 1

ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਬਿਆਨ ਹੈ? ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵੀਂ ਚੋਣ ਕਰੋ।

1. ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- II. ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਮੰਗ ਹੈ, ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- III. ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਮੰਗ ਹੈ, ਕਿ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- IV. ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਰ

- ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਮੰਗ ਹੈ, ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਦਾਅਵਾ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ ਜੀਵਨ ਬੀਮਤ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਵਾਪਰੀ ਹੈ।
- ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ:
  - ✓ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਫਾਇਦਾ ਭੁਗਤਾਨ
  - ✓ ਪਾਲਸੀ ਦਾ ਸਮਰਪਨ
  - ✓ ਰਾਈਡਰ ਫਾਇਦਾ
  - ✓ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦਾਅਵਾ
  - ✓ ਮੌਤ ਦਾਅਵਾ
- ਬੀਮਾ ਕਨੂੰਨ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 45 (ਨਿਰਵਿਵਾਦਤਾ ਨਿਯਮ) ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੀਮਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲਸੀ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਨਿਯਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- IRDAI (ਪਾਲਸੀਧਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 2017 ਦੇ ਅਧੀਨ, IRDAI ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੀਮਤ ਜਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ/ਰਾਖੀ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਹਨ।

ਸਵੈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਜਵਾਬ 1 ਸਹੀ ਚੋਣ ॥ ਹੈ।

ਪਾਠ L-10

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਅਤੇ ਬੋਨਸ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਲੀਸੀਧਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰਹੋਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖ ਸਕਣ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਗਿਆ ਆਮਦਨ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਮਦਨ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੈਸੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੀ ਰਕਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸਮੱਚੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ; ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਲਾਗਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬੋਨਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਧਾਰਣ ਰੀਵਿਰਜ਼ਿਨਰੀ ਬੋਨਸ ਅਤੇ ਕੰਪਾਊਂਡ ਰੀਵਿਰਜ਼ਿਨਰੀ ਬੋਨਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂਗੇ।

ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ

1. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।
2. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ।
3. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਜਾਂਦੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੋ।
4. ਬੋਨਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।
5. ਪਰਿਵ੍ਰਿਸ਼

ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਵੀ ਏਬੀਸੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਉਹੀ ਟਰਮ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਪਲਾਨ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 2 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁਣ 35 ਸਾਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਲਗਭਗ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਨੌਕਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ 25 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 3,000/- ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਉਸੇ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਉਹ 7,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਿਉਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ 8 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਚਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਿਹੜੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਨ।

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

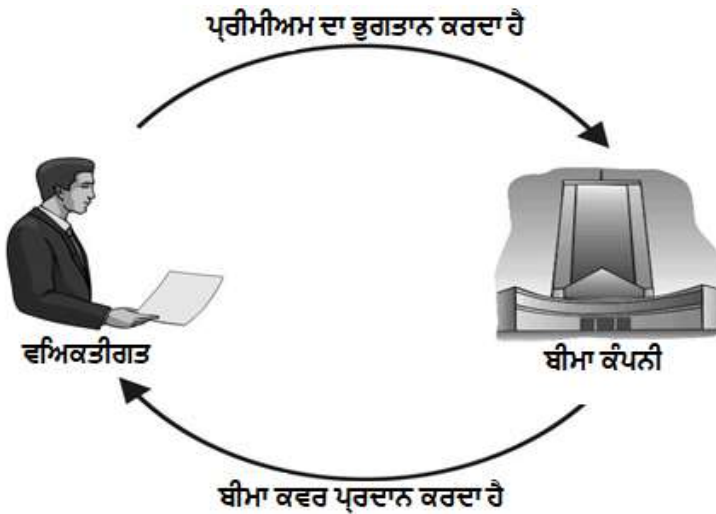
1. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ।

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕੀ ਹੈ?

ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮਿਯਮ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਚਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝ ਲਈਏ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ:

- ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਕਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾਲ ਬੋਨਸ (ਜੇਕਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ) ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲੀਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਉਹੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੀਵੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਗਾਹਕ ਨਿਯਮਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਾਭ-ਭੁਗਤਾਨ ਇੱਕ ਉਤਪਾਦ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਉਤਪਾਦ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਇਸ ਦੇ ਲਈ, ਜੀਵਨ-ਬੀਮਾ ਧਾਰਕ (ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ) ਇਕ ਲਾਗਤ (ਭਾਵ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ(ਜ)) ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ-1: ਬੀਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ (ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ) ਲਈ ਜੋਖਮ-ਕਵਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਉਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਕੰਸਿਡਰੇਸ਼ਨ), ਜਿਸਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਬੀਮਿਤ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕਵਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਅੰਤਰਾਲਾਂ 'ਤੇ ਭਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੰਗਲ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ 2 ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤ ਹਨ। (ੳ) ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਕਮ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਲਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ਅ) ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ। ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ-ਰਕਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਣ। ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਖਰਚਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੀਵਨ-ਬੀਮਿਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਲੇਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ (ਬੀਮਾ ਰਕਮ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ, ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਬੀਮਾ ਰਕਮ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਲਏ ਗਏ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਓ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ :

- **ਬੀਮਾ ਰਕਮ:** ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਧਾਰਕ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਲਿਸੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਜੇਕਰ ਬੀਮਾ ਧਾਰਕ (ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਧਾਰਕ) ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਬੀਮਾ ਧਾਰਕ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਮੌਤ-ਲਾਭ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਉਹ ਰਕਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਆਮਦਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- **ਰੱਦ ਹੋਈ ਪਾਲਿਸੀ:** ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਰੱਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਹੋਈ ਪਾਲਿਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਗ੍ਰੇਸ-ਪੀਰੀਅਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਇਸ ਗ੍ਰੇਸ-ਪੀਰੀਅਡ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਇਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- **ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਉਮਰ:** ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਸਹੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਮ ਨਿਯਮ ਹੈ “ਜਿੰਨੀ ਉਮਰ ਵਧੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਧੇਗਾ।” ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਢੰਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:
  1. ਉਮਰ, ਅਗਲਾ ਜਨਮਦਿਨ: ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਉਸ ਉਮਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਦਿਨ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਉਮਰ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮਦਿਨ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-1

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	4 ਜੁਲਾਈ, 1982
ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	4 ਦਸੰਬਰ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	29 ਸਾਲ

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-2

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	10 ਅਕਤੂਬਰ, 1976
ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	11 ਅਗਸਤ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	34 ਸਾਲ

2. ਉਮਰ, ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ: ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਅਸਲ ਉਮਰ ਵਿਧੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਨੂੰ ਉਸ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-1

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	4 ਜੁਲਾਈ, 1982
ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	4 ਦਸੰਬਰ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	28 ਸਾਲ

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-2

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	10 ਅਕਤੂਬਰ, 1976
----------	-----------------

ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	11 ਅਗਸਤ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	33 ਸਾਲ

3. ਉਮਰ, ਨੇੜਲੇ (ਜਾਂ, ਨੇੜੇ) ਜਨਮ ਦਿਨ: ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉਮਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਨੇੜਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਜਾਂ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਮਰ ਉਸ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-1

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	4 ਜੁਲਾਈ, 1982
ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	4 ਦਸੰਬਰ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	28 ਸਾਲ

ਪਰਿਦ੍ਰਿਸ਼-2

ਜਨਮ ਮਿਤੀ	10 ਅਕਤੂਬਰ, 1976
ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ	11 ਅਗਸਤ, 2010
ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ....	34 ਸਾਲ

- **ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ :** ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਨੂੰ ਲਾਈਫ ਟੇਬਲ ਜਾਂ ਐਕਚੁਅਰੀਅਲ ਟੇਬਲ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਹਰ ਉਮਰ ਲਈ ਮੌਤ ਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਮੋਰਟੇਲਿਟੀ ਇਕਸਪੀਰੀਅੰਸ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦਰ ਟੇਬਲ ਐਕਚੁਅਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਮੌਤ ਦਰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਹ ਗਣਨਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਮਰ ਤਕ ਜੀਵਿਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਤ ਦਰ ਪਿਛਲੇ ਡਾਟਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਮੌਤ ਦਰ ਅਧਿਐਨ, ਜੋ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੌਤ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਐਮ.ਐਮ.ਆਈ.ਬੀ.) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਅਤੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਐਕਚੁਰੀਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ।
- **ਐਕਚੁਰੀਜ਼:** ਇੱਕ ਐਕਚੁਰੀ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖਤਰੇ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਮਾਪ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਐਕਚੁਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਆਫ ਐਕਚੁਰੀਜ਼ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਆਫ ਐਕਚੁਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਣਿਤ, ਅੰਕੜਾ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋਖਮਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਤ, ਅਪੰਗਤਾ, ਬੀਮਾਰੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਨੁਕਸਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਕਚੁਰੀਜ਼ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਮਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- **ਐਕਚੁਰੀਜ਼ ਦੇ ਕਰਤੱਵ :**
ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਐਕਚੁਅਰੀ ਦੇ ਕਰਤੱਵ:
  1. ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ।
  2. ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਚੁਅਰੀਅਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
  3. ਉਹ ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4. ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੇਵੀਨਿਊਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  5. ਉਹ ਬੀਮਾ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  6. ਉਹ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  7. ਉਹ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਤਪਾਦ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
  8. ਉਹ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  9. ਉਹ ਖਰਚੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  10. ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  11. ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
  12. ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਪਹਚਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।
  13. ਉਹ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।
  14. ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਅਕਚੂਅਰੀਅਲ ਮੁਲਾਂਕਣ: ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਾਊਂਡ ਲਾਈਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਆਮਦਨ (ਜਾਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਓਵਰ-ਆਲ ਸੋਲਵੈਸੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ, ਐਕਚੂਰੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫੰਡ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗੀ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਉਹ ਫੰਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੀਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਲਵੈਟ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮੌਜੂਦਾ ਜੀਵਨ ਫੰਡ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜੀਵਨ ਫੰਡ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਲਵੈਟ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਨੂੰ 'ਸਰਪਲਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਵੈਲਿਊਏਸ਼ਨ-ਸਰਪਲਸ' ਜਾਂ 'ਐਕਚੂਰੀਅਲ ਸਰਪਲਸ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

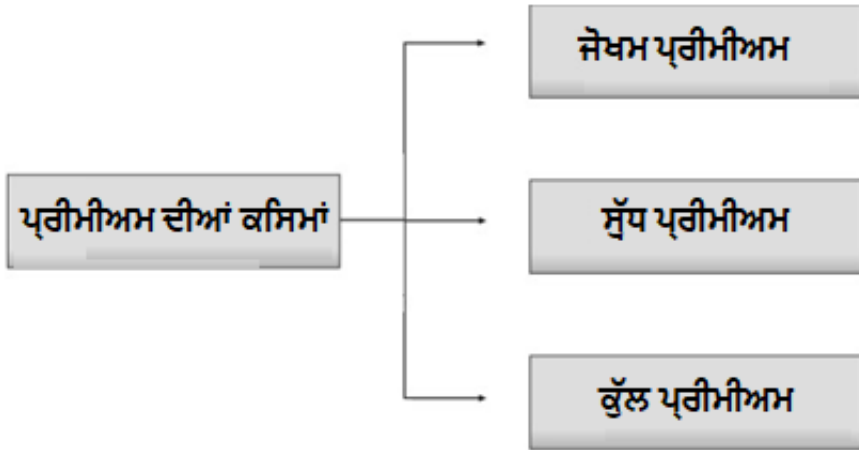
ਜੇ ਫੰਡ ਘੱਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਾਰ ਸਾਲਵੈਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਤਰ ਨੂੰ 'ਘਾਟ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਕਚੂਅਰੀਅਲ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਐਕਚੂਅਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

2. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ।

ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ: ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ

ਬੀਮੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਰਿਸਕ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਚੂਰੀਅਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ XYZ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ।

ਚਿੱਤਰ-2: ਪ੍ਰੀਮੀਅਮਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ :

ਬੀਮੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਰਿਸਕ ਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਕਚੂਰੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ XYZ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ।

ਕੰਪਨੀ XYZ ਲਈ ਵੇਰਵੇ		ਟਿੱਪਣੀ
ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ 1,000 ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਹੈ; ਅਤੇ ਹਰ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।		ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਹਨ।
ਇੱਕ 50 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 1% ਹੈ।		1,000 ਵਿੱਚੋਂ 10 ਵਿਅਕਤੀ (1,000 × 0.01)
10 ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਦਾਅਵੇ (1% ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ)	ਰੁਪਏ 50,000/- × 10 = ਰੁਪਏ 5,00,000/-.	ਕੁੱਲ ਦਾਅਵਾ 5,00,000 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ।
1,000 ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੋਵੇਗਾ...	ਰੁਪਏ 500/- , ਹਰੇਕ ਤੋਂ.	ਇਹ ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਧਾਰਕ ਵਲੋਂ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਕੁੱਲ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ...	1,000 × ਰੁਪਏ 500/- = ਰੁਪਏ 5,00,000/-	ਕੁੱਲ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਕਮ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਰਕਮ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ।

A) ਨੈਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜਾਂ ਪਿਓਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ:

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਸਲ ਤਜਰਬਾ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਜੀਵਨ-ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਅਲੱਗ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਰਚੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਆਜ-ਕਮਾਈ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਜ ਦੇ ਖਿਸਾਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ 'ਨੈਟ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ' ਜਾਂ 'ਪਿਓਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਆਮਦਨੀ: ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸਕਿਓਰਿਟੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁਕਮਾਂ (ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਰਕਮ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉਮੀਦਿਤ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਆਜ-ਕਮਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਰਿਟਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੈਟ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਲੋਡਿੰਗ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਲੋਡਿੰਗ ਉਹ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਹਨ ਜੋ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

B) ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ:

ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੂਰੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 20 ਸਾਲਾਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕੋ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

- ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਸਕ-ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਿਸਕ ਦੀ ਲਾਗਤ ਹੋਵੇਗੀ

ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭਰਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਾਂਟ੍ਰੈਕਟ ਸਾਇਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਰਿਸਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੀ ਹੈ (ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਭਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ “ਲੈਵਲ” ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਰਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਰਿਸਕ-ਇਕਸਪੋਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਕਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

- ਅਡਵਰਸ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ: ਜੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੋਕ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਉੱਚਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਡਵਰਸ ਸਿਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੋਰਟਫੋਲਿਓ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ।

C) ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਰਾਇਆ, ਬਿਜਲੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਦੇ ਖਰਚੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ, ਜੋ ਕਿ ਨੈਟ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਜਾਂ ਪਿਓਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਲ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅਤੇ ਬਰੋਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਛਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਟੇਬੂਲਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿੱਚ (ਮੌਤ ਦਾ) ਰਿਸਕ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲੰਬੇ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਚਾਰਜ (ਸਾਲਾਨਾ) ਟੇਬੂਲਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾਕੇ, ਸਾਰੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੇ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਢੰਗ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਨਵੀਨੀਕਰਣ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬੀਮਾਕਾਰ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾ ਵਿਆਜ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਭੁਗਤਾਨ ਢੰਗ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

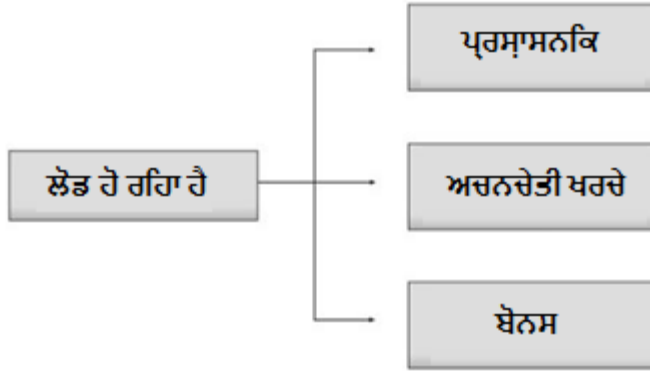
ਕੁਝ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤਿਆਗੀ ਜਾਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਜਾਂ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਲਾਨਾ ਮੋਡ ਲਈ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਛੋਟੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਲਾਗਤ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਈ ਖਰਚੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਲਰਕ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ, ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ, ਖਾਤੇਬੰਦੀਆਂ ਆਦਿ, ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀਆਂ। ਲੋਡਿੰਗ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਡੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਲਈ ਛੂਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਛੋਟੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਲਈ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

D) ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ:

ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਲਿਸੀ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਲਾਭ ਜਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਛੋਟ ਲਾਭ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰਿਸਕ ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬੀਮਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰਿਸਕ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸਵਾਸਥ, ਪੇਸ਼ਾ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤਿਗਤ ਆਦਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸਧਾਰਣ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਚਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲੋਡਿੰਗ :

ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਬੀਮਾ ਕਰਤਾ ਨੈਟ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਜਾਂ ਪਿਓਰ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ 'ਤੇ ਲੋਡ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ:

- a. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ, ਨਿਵੇਸ਼-ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- b. ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਖਰਚੇ: ਇਹ ਖਰਚੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਅਚਾਨਕ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਦੀ ਭੁਗਤਾਨੀ ਮੌਤ ਦਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਰ ਦੀ ਸਾਰਣੀ 'ਚ ਸਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਨਾਮੀ, ਭੂਚਾਲ ਆਦਿ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁੱਲ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
- c. ਬੋਨਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮੁਨਾਫੇ-ਵਾਲੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਲਸੀਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਕੁਝ ਕਾਰਕ, ਜੋ ਗ੍ਰੇਸ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਲਈ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

- a. ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ: ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਈ ਮੋਟਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਰਿਸਕ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ, ਅਗਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ।
- b. ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ-ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਮਿਆਦ:
  - (1) ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੋਡ ਜਾਂ ਅੰਤਰਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਸਲਾਨਾ, ਛਿਮਾਹੀ, ਤਿਮਾਹੀ ਜਾਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ)
  - (2) ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸੀਹੋਲਡਰ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦਾ ਰਿਸਕ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਸਿਕ ਪ੍ਰੀਮੀਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਦੇ। ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ

ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮਾਸਿਕ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਰਕਮ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 12 ਛੋਟੀਆਂ ਮਾਸਿਕ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਾਸਿਕ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦਾ ਰਿਸਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਕੰਪਨੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਛੂਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਰਕਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:		
	ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ	ਮਾਸਿਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ	ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਿਰਫ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਾਰ, ਮਤਲਬ ਸਾਲਾਨਾ, ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖਰਚੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਜਾਂ ਰਿਮਾਈਂਡਰ ਨੋਟਿਸ- ਭੁਗਤਾਨ ਅਤੇ ਰਸੀਦਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਮਾਸਿਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦਾ ਰਿਸਕ	ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਿਫਾਲਟ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਅਗਲਾ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।	ਮਾਸਿਕ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਦਾ ਰਿਸਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਟਰੈਕ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਰਚੇ ਵਧਦੇ ਹਨ।
ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਰਿਟਰਨ	ਕੰਪਨੀ ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਰਿਟਰਨ ਕਮਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।	ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਮਾਈ ਘਟੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਘੱਟ ਹੈ।

3. ਉਹ ਕਾਰਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ ਜੋ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

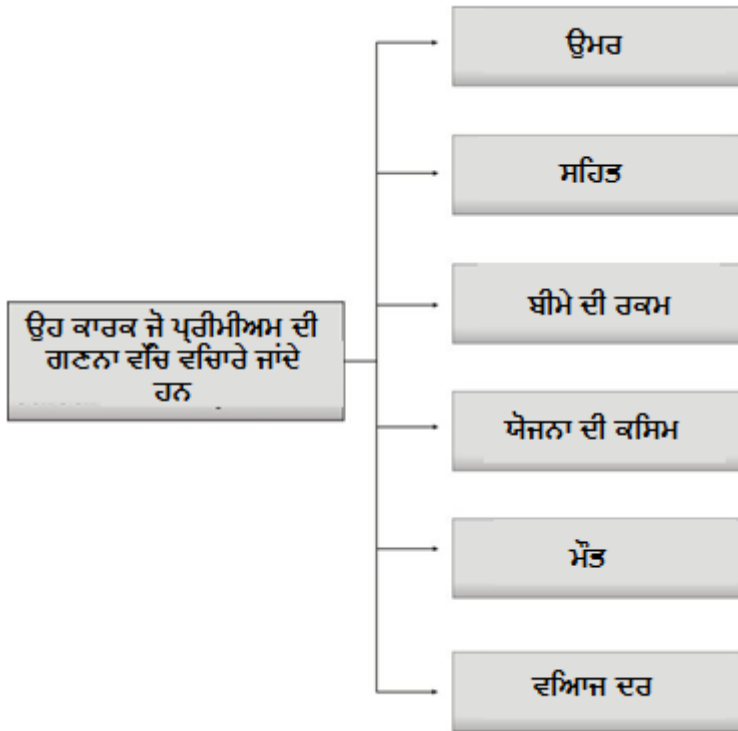
ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਗਣਨਾ :

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬੀਮਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕਾਰਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:

- ਬੀਮਾ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ :** ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੱਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਿਸਕ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਮੈਡੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨ :** ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਬੀਮਾ ਰਕਮ :** ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਧ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੋਵੇਗਾ।
- ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਿਸਮ :** ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵੀ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਿਸਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ 'ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੀਆਂ (ਬੋਨਸ)' ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ 'ਬਿਨਾਂ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲੀਆਂ (ਬੋਨਸ)' ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਲਵੇਗੀ।
- ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ :** ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਐਕਚੁਅਰੀ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

f. **ਬਿਆਜ ਦੀ ਰਕਮ** : ਉਸ ਬਿਆਜ ਦੀ ਦਰ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗੀ, ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨੂੰ ਵਧਾਏਗੀ ਜਾਂ ਘਟਾਏਗੀ।

ਚਿੱਤਰ-4: ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਕਾਰਕ

ਉਦਾਹਰਣ

ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਿਨਾਰਿਓ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਅੰਤਰ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਭਰਿਆ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਹ ਉਮਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਪਾਲਿਸੀ ਓਦੋਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ 23 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਉਸੇ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਲਈ ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਘੱਟ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨਿਸ਼ਾਂਤ ਨੇ ਪਾਲਿਸੀ ਓਦੋਂ ਖਰੀਦੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ 32 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ।

ਉਮਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਕਾਰਕ ਜੋ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਰਿਸਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨ, ਉਸਦਾ ਪੇਸ਼ਾ, ਆਦਿ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਗਣਨਾ ਦੇ ਕਦਮ :

ਕਦਮ	ਉਦਾਹਰਣ
1. ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਲਈ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਪਤਾ ਕਰੋ।	ਏਬੀਸੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟੇਬੂਲਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਉਮਰ (ਉਮਰ, ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ) ਦੇ ਨੀਤੀ-ਧਾਰਕ ਲਈ ਇੱਕ ਟਰਮ ਇਨਸ਼ੂਰੈਂਸ ਯੋਜਨਾ ਲਈ, ਰੁਪਏ 32.50 ਪ੍ਰਤੀ

<p>ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਮਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ਉਮਰ, ਅਗਲੇ ਜਨਮ-ਦਿਨ; ➤ ਉਮਰ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ-ਦਿਨ; ➤ ਉਮਰ, ਨੇੜਲੇ ਜਨਮ-ਦਿਨ। <p>ਪ੍ਰਸਤੁਤ-ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੈ, ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ</p>	<p>ਹਜ਼ਾਰ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਹੈ।</p>				
<p>2. ਜੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ 'ਤੇ ਛੁਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟੇਬੂਲਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚੋਂ ਘਟਾਓ। ਇਸਨੂੰ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਨ ਰਿਬੇਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।</p>	<p>ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬੀਮਾ ਰਕਮ (S.A.) 'ਤੇ, ABC ਇਨਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਬੇਟ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:</p>				
	<p>20,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ 1/- ਰੁਪਏ</p>				
	<p>49,999/- ਰੁਪਏ:</p>				
	<p>50,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ 1.50/- ਰੁਪਏ</p>				
	<p>99,999 /- ਰੁਪਏ:</p>				
	<p>1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 2/- ਰੁਪਏ</p>				
	<p>ਉੱਪਰ:</p>				
	<p>ਜੇ ਪਾਲਸੀ ਧਾਰਕ ਲਈ ਬੀਮਾ ਰਕਮ</p>				
	<p>60,000/- ਰੁਪਏ ਹੈ, ਫਿਰ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ</p>				
	<p>31/- ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ, (ਭਾਵ, ਰੁਪਏ</p>				
	<p>32.50 - 1.50).</p>				
<p>3. ਜੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਵੱਧ ਕਟੌਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।</p>	<p>ਕੰਪਨੀ ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ 'ਤੇ 1.5% ਰਿਬੇਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕ ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਕਟਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ 30.54 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, 31 ਰੁਪਏ - $(31 \times (1.5 \div 100))$.</p>				
<p>4. ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ।</p>	<p>ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਖਰਚੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:</p> <p>ਫਾਇਦੇ ਰੁਪਏ 2/-, ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ।</p> <p>ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਿਵ ਖਰਚ, ਹਜ਼ਾਰ 'ਤੇ 1/- ਰੁਪਏ।</p> <p>ਕੁੱਲ ਵਾਧਾ ਰੁਪਏ 3/- ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਰੁਪਏ 33.54 ਹੋਵੇਗਾ।</p>				
<p>5. ਰਕਮ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਗੁਣਾ ਕਰੋ।</p>	<p>ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਰੁਪਏ 60,000 ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਪ੍ਰਤੀ 1000 ਬੀਮਾ-ਰਕਮ (S.A.) ਰੁਪਏ 33.54 ਹੈ। ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੋਵੇਗਾ $33.54 \times 60 =$ ਰੁਪਏ 2012.4।</p>				
<p>6. ਜੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ-ਅਮਾਊਂਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ➤ ਅਗਲੇ ਉੱਚੇ ਪੂਰੇ ਅੰਕ 'ਤੇ ਰਾਊਂਡ-ਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ➤ ਨਜ਼ਦੀਕੀ 50 ਪੈਸੇ ਤੱਕ ਰਾਊਂਡ-ਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 	<p>ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:</p> <table border="1" data-bbox="680 1470 1247 1590"> <tr> <td>ਨਿਯਮ</td> <td>ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੋਵੇਗਾ</td> </tr> <tr> <td>ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;</td> <td>2,012/- ਰੁਪਏ</td> </tr> </table>	ਨਿਯਮ	ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੋਵੇਗਾ	ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;	2,012/- ਰੁਪਏ
ਨਿਯਮ	ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹੋਵੇਗਾ				
ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;	2,012/- ਰੁਪਏ				

ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।	ਅਗਲੇ ਉੱਚੇ ਪੂਰੇ ਅੰਕ 'ਤੇ ਰਾਊਂਡ-ਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;	2,013/- ਰੁਪਏ
	ਨਜ਼ਦੀਕੀ 50 ਪੈਸੇ ਤੱਕ ਰਾਊਂਡ-ਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:	2012.50 ਰੁਪਏ

ਵਾਧੂ ਜਾਣਕਾਰੀ :

ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਅਨੁਸਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਚੋਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਗਣਨਾ ਵਿੱਚ, ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੋਡ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ ਲਈ ਕਟੌਤੀ, ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦੇ ਰਿਬੇਟ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਇਹ ਚੋਣ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੋਡ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੀਮਾ ਰਕਮ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਨ ਵਿੱਚ :

ਆਫਿਸ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ	32.50 ਰੁਪਏ
ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੋਡ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ	ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ 'ਤੇ 1.5%
ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ, ਬੀਮਾ ਰਕਮ 'ਤੇ ਕਟੌਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	$32.50 - (32.50 \times (1.5 \div 100)) = 32.0125$
ਬੀਮਾ ਰਕਮ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ	1.50 ਰੁਪਏ
ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ, ਬੀਮਾ ਰਕਮ 'ਤੇ ਕਟੌਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ	$32.0125 - 1.50 = 30.5125$
ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਅਮਾਊਂਟ	1,831/- ਰੁਪਏ

ਉਪਰੋਕਤ ਗਣਨਾ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਡ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿਕਲਪ ਛਿਮਾਰੀ, ਤਿਮਾਰੀ, ਜਾਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਰਕਮ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲਾਨਾ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਬੇਟ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਛਿਮਾਰੀ, ਤਿਮਾਰੀ, ਜਾਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਰਿਬੇਟ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਰਖੋ 3

ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ, 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ --

- ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ
- ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਿਸਮ
- ਬੋਨਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰੀ
- ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ।

4. ਬੋਨਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ

ਬੋਨਸ :

ਮੁਲਾਂਕਣ-ਸਰਪਲੱਸ ਦੀ ਵੰਡ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਲਾਭ ਵਾਲੇ ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੇ ਐਲਾਨ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੋਨਸ ਉਹ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ 'ਵਿਦ-ਪ੍ਰੋਫਿਟਸ' ਜਾਂ 'ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ' ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕ ਜੋ 'ਵਿਦ-ਪ੍ਰੋਫਿਟਸ' ਪਾਲਿਸੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਬੋਨਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਬੋਨਸ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ :

ਸਧਾਰਣ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ: ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ, ਬੋਨਸ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੂਲ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਬੋਨਸ ਦਾ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੈਸਟਿੰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਧਾਰਣ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਬੀਮਾ-ਰਕਮ	60,000/- ਰੁਪਏ
ਬੋਨਸ-ਘੋਸ਼ਿਤ	3,000/- ਰੁਪਏ (ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ 'ਤੇ 50/- ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਬੀਮਾ ਰਕਮ ਦਾ 5%)
ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ-ਧਾਰਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ, ਉਹ ਹੋਵੇਗੀ... (ਬੀਮਾ-ਰਕਮ + ਬੋਨਸ)	63,000/-ਰੁਪਏ

ਸਧਾਰਣ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਜਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਜਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਨਸ 6% (60 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰ) ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਲ ਦਾ ਬੋਨਸ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ 3,600 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਯਥਾਰਥ ਰਾਸ਼ੀ 66,600 ਰੁਪਏ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ (ਮੂਲ ਯਥਾਰਥ ਰਾਸ਼ੀ: 60,000 ਰੁਪਏ + ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਬੋਨਸ: 3,000 ਰੁਪਏ + ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦਾ ਬੋਨਸ: 3,600 ਰੁਪਏ)।

- ਕੰਪਾਊਂਡ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ: ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ, ਬੋਨਸ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੰਪਾਊਂਡ ਬਿਆਜ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਾਊਂਡ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਵੀ ਬੋਨਸ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਉਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 5% ਕੰਪਾਊਂਡ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਗਲਾ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ 66,150/- ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗਾ; (63,000 ਰੁਪਏ + (63,000 ਰੁਪਏ × (5 ÷ 100)))।
- ਟਰਮਿਨਲ ਬੋਨਸ: ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੋਨਸ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਲਈ ਮੈਚੋਰਿਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਾਂ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਾਲਿਸੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲਦੀ ਰਹੇ। ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬੋਨਸ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਨਫੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਟਰਮਿਨਲ ਬੋਨਸ ਉਹ ਰਕਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਮੈਚੋਰਿਟੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਰਮਿਨਲ ਬੋਨਸ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਲਿਸੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਲਿਸੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਮਿਆਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਫਾ ਇੱਕ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਲਿਸੀਧਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੰਟਰਮ ਬੋਨਸ

ਇੰਟਰਮ ਬੋਨਸ ਉਹਨਾਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਆਖਰੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਲਾਂਕਣ-ਤਰੀਕਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਨਸ ਹਰ ਸਾਲ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਉਹ ਪਾਲਿਸੀਆਂ, ਜੋ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਬੋਨਸ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ 31 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਗਲੀ ਮੁੱਲਾਂਕਣ-ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇੰਟਰਮ ਬੋਨਸ ਉਹਨਾਂ ਪਾਲਿਸੀ-ਹੋਲਡਰਾਂ ਲਈ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਦੋ ਮੁੱਲਾਂਕਣਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਖੁਦ ਨੂੰ ਪਰਖੋ 4

ਉਹ ਬੋਨਸ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਲੇਮ ਕਰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?

- A. ਟਰਮਿਨਲ ਬੋਨਸ:
- B. ਇੰਟਰਮ ਬੋਨਸ
- C. ਸਧਾਰਨ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ
- D. ਕੰਪਾਊਂਡ ਰਿਵਰਸਨਰੀ ਬੋਨਸ

ਸਾਰਾਂਸ਼

- ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਕਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੀਮਾਧਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਭੁਗਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪਾਲਿਸੀ ਰੱਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਮੌਤ ਦਰ ਸਾਰਣੀ ਹਰ ਉਮਰ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਦਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਮੌਤ ਦਰ ਉਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਐਕਚੁਅਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਰਿਸਕ ਅਤੇ ਅਣਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੀ ਮਾਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਣਿਤੀ, ਅੰਕੜੇ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਾਡਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਿਸਕ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ।
- ਲੇਡਿੰਗ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਲੈਵਲ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਵਿੱਚ, ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਮਿਅਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਉਸਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੰਡੀਸ਼ਨ, ਬੀਮਾ-ਰਕਮ, ਮੌਤ ਦੀ ਦਰ, ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਾਰਕ, ਜੋ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਤਾਂ, ਪੇਸ਼ਾ ਆਦਿ।
- ਬੋਨਸ ਉਹ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੀਮਾ-ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਮੁਨਾਫੇ ਨਾਲ' ਜਾਂ 'ਹਿੱਸੇਦਾਰ' ਪਾਲਿਸੀ-ਹੋਲਡਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇੰਟਰਮ ਬੋਨਸ ਉਹਨਾਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਦੋ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।